

Proměna polských veřejnoprávních médií

Ve středu 30. prosince 2015 večer přijal Sejm Polské republiky nový mediální zákon, navržený 28. prosince, jehož hlavní body stanoví, že ředitele a členy vedení polského veřejnoprávního rozhlasu a televize bude jmenovat ministr státní pokladny. Ministr to bude moci udělat kdykoliv, protože změny v médiích nadále nepředpokládají pevné funkční období ředitelů. Veřejnoprávní média se napříště mají nazývat národními.

Bylo také zrušeno ustanovení, podle něhož změna statutu mediálních společností vyžaduje povolení Celostátní rady pro radiofonii a televizi (KRRiT), obdoby české Rady pro rozhlasové a televizní vysílání.

● Petruška Šustrová

Do přijetí nového zákona rozhodovala o vedení veřejnoprávních médií právě KRRiT, která na tato místa vypisovala konkurz. Tato rada jmenovala tři členy správních rad a pět ze sedmi členů rad dozorčích. Navíc nový zákon snížil počet členů dozorčích rad ze sedmi na tři – a všechny má jmenovat příslušný člen vlády. Celostátní rada (v čele s pětičlenným sborem, jehož dva členy jmenoval prezident, dva Sejm a pátého volil Senát) tedy prakticky ztrácí vliv na podobu vedení veřejného rozhlasu a televize.

Přijetí zákona, který poskytuje politikům faktickou moc rozhodovat o vedení a tím i o podobě médií, pobouřilo mnohé, ale v Polsku překvapilo jen málokoho – od roku 1989 totiž každé střídání vlády provázela také změna obsazení a postojů veřejnoprávního rozhlasu a televize. Jen to dosud probíhalo opatrněji, bez takového halasu, bez přijímání provokativního zákona.

Jenže strana Právo a spravedlnost (PiS), která 25. října 2015 vyhrála parlamentní volby tak výrazně, že má v novém parlamentu většinu, se už před volbami nikterak netajila tím, že hodlá Polsko změnit k obrazu, jaký si představuje. Změna veřejnoprávních médií k této změně patří a představitelé PiS o ní před volbami nejednou mluvili.

Návrh na změnu

O tom, že nová parlamentní většina záhy po volbách změní mediální zákon, nepochybně věděli i členové KRRiT. Muselo jim ovšem být jasné i to, jak velkým problémům veřejnoprávní média už po mnoho let čelí. V Polsku se totiž fakticky nevybírají koncesionářské poplatky, takže veřejnoprávní média musejí s těmi komerčními tvrdě bojovat o sledovanost, což se přirozeně odráží ve skladbě pořadu a v množství reklam. Polská televize proto usilovala o co největší divácký zájem, a to na úkor naučných či náročnějších pořadů.

KRRiT přijala na svém zasedání 1. prosince 2015 rozsáhlý zásadní dokument „Nový model fungování veřejných médií v Polsku“, který předložila členům vlády

a parlamentu. Dokument navrhuje poměrně složitý způsob, jak vybírat prostřednictvím několika veřejných subjektů poplatky, který by se tak stal určitou formou daně, a jasně se v něm říká, že by takový způsob financování umožnil výrazně omezit reklamu ve veřejnoprávních médiích. Zabývá se také definicí poslání veřejnoprávních médií a navrhuje, aby se všechny tyto problémy staly předmětem rozsáhlé veřejné debaty. Na veřejnou debatu však nedošlo, vládnoucí strana změnila zákon.

Přechodné období

Změna polského mediálního zákona a faktické převzetí veřejnoprávních médií politickým vedením země vyvolalo v Polsku i v zahraniční bouři protestů a obav o svobodu slova v Polsku. K tomu je nutno podotknout dvoji: jednak trochu popsat polskou vnitřní situaci, a jednak připomenout, že mediální trh je v Polsku velmi rozmanitý a kritické hlasy v tištěných médiích nebo v soukromých elektronických médiích nikdo nepotlačuje. Názorová pluralita je v Polsku bohatá.

Polsko je země hluboce názorově rozdělená zhruba na liberály a konzervativce – a nyní samozřejmě protestuje liberální část spektra, která snadno nalézá spojence v liberální Evropě. V době, kdy za minulé vlády z veřejnoprávních médií nedobrovolně odcházeli novináři konzervativního

smýšlení, nikdo neprotestoval a o ohrožení svobody slova nebyla řeč. Je to pochopitelné: konzervatismus na polský způsob v Evropě mnoho spojenců nemá. V Polsku je však silně zakořeněn – důkazem je ostatně vítězství PiS ve volbách.

Přijatým mediálním zákonem patrně změny neskončí: představitelé PiS (ostatně i důvodová zpráva k přijatému zákonu) jasně hovoří o tom, že je to jen „první etapa“, jakýsi předstupeň k přijetí „velkého mediálního zákona“, který svěří financování veřejnoprávních médií státnímu rozpočtu a rozhodovat o nich budou i nadále přímo politici. I tento krok se nepochybně setká s mohutnou kritikou.

Kresba Dušan Pálka

Syndikát volí delegáty valné hromady

Syndikát novinářů České republiky čeká 17. června 2016 volební valná hromada. Delegáti na ní budou nejen hodnotit uplynulé období a plánovat nové, ale také volit nové členy řídicího výboru a kontrolní skupiny (a nepřímo tak například předsedu SN ČR).

● Miloš Šenkýř

Naše organizace je příliš velká, a tak v souladu se zákonem volí variantu delegátů. Podrobná pravidla i termíny stanovuje volební řád, který schválil řídicí výbor (a který otiskujeme v tomto vydání Mediažurnálu stejně jako petiční arch).

Proto jen krátké shrnutí: Územní sdružení a kluby volí delegáty na svých valných hromadách v poměru jeden delegát na patnáct členů. Členství se hodnotí podle toho, jak člen vykázal svou příslušnost při aktualizaci členské evidence nebo na přihlášce – každý smí hlasovat jen jednou. Pokud plánuje hlas uplatnit samostatně, musí to dát vědět kanceláři SN ČR do 30. 4., kdy musí být informace doručena.

Členové, kteří nehlasují podle klíče pro regiony a kluby, pak mohou svůj podpis (opět jen jednou!) připojit na kandidátní listinu člena, který takto musí shromáždit (nejméně) 15 podpisů.

V obou případech, tedy u volby v regionech a klubech, volí členové delegáty a případně náhradníky (u regionů a klubů jich může být více, úměrně počtu delegátů, na petičním archu právě jeden). Protože funkční období delegáta je tříleté, v případě jeho neschopnosti dostavit se na valnou hromadu, v případě zániku členství, nastupuje na jeho místo náhradník.

V principu jsou pravidla pro volbu stejná jako pro valnou hromadu v roce 2013. Aby šlo snáze zkoordinovat shromáždění podpisů, vyhlásí kancelář SN ČR tři termíny, kdy se zájemci o podporu mohou sejít v našem press-centru.

Volební řád valné hromady

Základní ustanovení

1. Volební řád stanovuje ve smyslu stanov Syndikátu novinářů ČR způsob volby delegátů pro Valnou hromadu SN ČR konanou 17. června 2016 a případnou náhradní valnou hromadu. Zvolení delegáti jsou zároveň členy valných hromad pro celé následující tříleté funkční období.

2. Jestliže se jimi nestanou ve volbách podle tohoto volebního řádu, pro následující tříleté funkční období se delegáty následujících valných hromad stávají z titulu funkce také členové řídicího výboru zvolení valnou hromadou. Toto pravidlo platí pouze po dobu jejich členství v řídicím výboru.

3. Každý řádný člen SN ČR má právo volit a být volen do orgánů SN ČR. Každý řádný člen má jen jeden volební hlas.

II. Volební komise

1. Řídicí výbor Syndikátu novinářů ČR, který je ve smyslu stanov oprávněn schválit tento

volební řád, jmenuje volební komisi ve složení: Aleš Holub, Marina Hužvárová, Jaroslav Paclík, Miloš Šenkýř

2. Volební komise odpovídá za řádný průběh voleb. Je zmocněna řídit volby a upřesnit případná sporná vyjádření volebního řádu.

3. Jestliže je to nutné, volební komise ve spolupráci s kanceláři SN ČR navrhne vzory formulářů potřebných pro průběh voleb.

4. Kancelář SN ČR poskytne komisi veškerou součinnost pro zajištění řádného průběhu voleb.

*Překuj, spíš už docela dobře;
horčí to je, když jsem veškeru.*

Kresba Dušan Pálka

III. Průběh voleb

1. Delegáty volí řádní členové SN ČR v poměru 1 delegát na 15 řádných členů SN ČR.

2. Územní sdružení, redakční, vydavatelská, profesní a studentská sdružení, dále pak celostátní Klub novinářů pražského jara, Klub kultury a Klub novinářů seniorů volí delegáty a jejich náhradníky zpravidla na svých členských schůzích v poměru jeden delegát na každých završených 15 řádných členů sdružení/klubu. Rozhodující je členská základna k 30. 4. 2016.

3. Členové SN ČR, kteří nejsou členy sdružení a klubů uvedených v odstavci 2, volí delegáty formou petičního archu doručeného do kanceláře SN ČR. Na petičním archu může být uvedeno jméno náhradníka, který na místo delegáta postupuje v případě zániku mandátu zvoleného delegáta nebo jeho neúčasti.

4. Členové sdružení a klubů uvedených v odstavci 2 jsou oprávněni hlasovat pomocí petičního archu jen tehdy, pokud dají v termínu stanoveném tímto volebním řádem kanceláři SN ČR na vědomí, že tak hodlají učinit. Pak se pro volbu delegátů jejich hlas do počtu členů

těchto sdružení a klubů nezapočítává.

5. Pro zvolení kandidáta je třeba na petičním archu podporujícím jeho kandidaturu získat podporu 15 řádných členů SN ČR. Podpora se vyjadřuje uvedením jména, příjmení, členského čísla a podpisu podporovatele na petičním archu.

6. Každý člen SN ČR je oprávněn podpořit výhradně jednoho delegáta. Jestliže jich podpoří více, je platný ten arch, který byl do kanceláře SN ČR doručen jako první.

7. U členů sdružení s méně než 15 členy a u dalších zájmových klubů se pro účely voleb delegátů uplatňuje postup volby s pomocí petičního archu. Ustanovení odstavce 5 tím zůstává nedotčeno.

8. Kancelář SN ČR organizuje tři volební shromáždění řádných členů nezařazených do územního, redakčního, vydavatelského, profesního či studentského sdružení. Shromáždění jsou oprávněna volit delegáty podle klíče 1 delegát na 15 řádných členů přítomných na shromáždění. Shromáždění se mohou zúčastnit i členové, kteří požádali o možnost hlasovat prostřednictvím petičního archu podle odstavce 4.

IV. Harmonogram voleb

1. Člen sdružení a klubu uvedeného v článku III odstavci 2, který hodlá volit delegáta samostatně uplatněním podpisu na petičním archu, je povinen svůj záměr prokazatelně oznámit kanceláři SN ČR do 30. 4. 2016.

2. Kancelář SN ČR informuje do 2. 5. 2016 předsedy sdružení a klubů uvedených v článku III odstavci 2 o počtu hlasů, které jim přísluší pro nominaci.

3. Předsedové těchto sdružení a klubů zašlou zápis o průběhu voleb a o zvolených delegátech a případném pořadí náhradníků do 15. 5. 2016 kanceláři SN ČR. Jestliže se valné hromady konají před datem informování o počtu hlasů podle odstavce 2, bude počet upraven podle skutečnosti.

4. Termín 15. 5. 2016 platí i pro zaslání petičních archů podporujících konkrétní delegáty.

5. Kancelář SN ČR vyhlásí na webu (případně jinak) termíny a organizačně zajistí tři volební shromáždění.

6. Volební komise do 22. 5. 2016 sestaví seznam zvolených delegátů a rozhodne o sporných případech. Sestavení seznamu je datem zvolení delegátů.

7. Kancelář SN ČR zašle nejpozději 30. 5. 2016 zvoleným delegátům informace o programu, místě a čase konání valné hromady.

V. Závěrečné ustanovení

Tento volební řád schválil Řídicí výbor SN ČR dne 9. března 2016.

PETIČNÍ ARCH

Prohlášení kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR v roce 2016

Jméno a příjmení:

Číslo průkazu řádného člena Syndikátu novinářů ČR:

Prohlašuji se kandidátem na delegáta řádné Valné hromady Syndikátu novinářů ČR v roce 2016 dle volebního řádu pro volby delegátů Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.

Podpis kandidáta: dne2016

Náhradníkem delegáta je ve smyslu stanov a volebního řádu, členské číslo
(jméno náhradníka musí být vyplněno nebo kolonka proškrtnuta před podpisováním členů)

Následují podpisy patnácti řádných členů Syndikátu novinářů ČR odevzdané v můj prospěch.

1. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
2. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
3. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
4. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
5. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
6. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
7. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
8. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
9. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
10. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
11. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
12. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
13. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
14. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:
15. Svým podpisem stvrzuji, že svůj jediný hlas odevzdávám ve prospěch výše uvedeného kandidáta na delegáta Valné hromady Syndikátu novinářů ČR.
Jméno a příjmení voliče: Podpis voliče:
Číslo legitimace voliče – řádného člena Syndikátu novinářů ČR:

Řídicí výbor SN ČR projednal návrh rozpočtu 2016

Ve středu 9. března se v presscentru Syndikátu novinářů ČR uskutečnilo zasedání řídicího výboru. Členové si vyslechli aktuální informace o syndikátních aktivitách a projednali návrh rozpočtu na rok 2016, grantová pravidla nebo přípravu nadcházející valné hromady.

Na začátku jednání podal předseda syndikátu Adam Černý zprávu o činnosti platformy „Svobodu médiím“, která prosazuje změny mediálních zákonů s cílem změnit systém nominací do mediálních rad tak, aby se média veřejné služby oprostila od politického vlivu. Syndikát novinářů ČR je členem platformy a poukazuje na skutečnost, že příslušný návrh zákona už existuje v paragrafovaném znění.

Druhou podstatnou informací z aktuálního dění v naší organizaci představuje ustavení Otevřeného klubu Syndikátu novinářů ČR. První schůze se konala na konci ledna 2016 z iniciativy člena řídicího výboru Zdenka Pavelky. Klub, který má v současné době 11 členů a další se hlásí, připravuje stanov, plán práce, webové stránky a rozpočet.

Pokud jde o návrh rozpočtu, který v prosinci 2015 projednal řídicí výbor, grémium Syndikátu novinářů ČR doporučilo zvýšit náklady na Me-

Tak dost! Otázky tady kladu já!

Kresba Dušan Pálka

diažurnál. Stalo se tak v reakci na skutečnost, že časopis začal opět vycházet čtyřikrát ročně, v minulých třech letech jej členové dostali do

schránky pouze třikrát za rok. Dílčího zvýšení se dostalo rovněž oblastí grantů.

red

Otevřený klub Syndikátu novinářů ČR

Do organizační struktury Syndikátu novinářů ČR přibyl nový klub – 26. ledna byl ustaven Otevřený klub Syndikátu novinářů České republiky.

Nový klub má dva základní cíle. Odpovídá na dlouhodobě pocítovanou absenci zájmového sdružení novinářů na volné noze, jejichž řady se s rozvojem internetové publicistiky rozrostly a kteří tak ustavením klubu získávají možnost podílet se na činnosti syndikátu. Zároveň je zamýšlen jako platforma syndikátu pro pražské novináře, kteří nemají zastoupení regionálním sdružením. Program klubu, jak vyplynulo z prvních diskusí, se bude orientovat na reflexi mé-

dií, mediální gramotnost, vzdělávání v oblasti médií apod. Hlásí se tím k podpoře Mediažurnálu, který se postupně ze zájmového věstníku stává časopisem reflektujícím mediální svět a roli novinářských organizací v něm. Kromě toho má Otevřený klub SN ČR ambici v rámci syndikátních prezentací, zejména webových stránek, vytvářet z vlastních zdrojů informační báze, které by přitáhly zájem novinářské veřejnosti k práci SN ČR – jde zejména o využití možností sociálních sítí Facebook, Twitter, LinkedIn, Youtube, blogy aj.

Na ustavující schůzi klubu 26. ledna 2016 byl zvolen tříčlenný výbor klubu. Předsedou se

stal Leoš Kopecký, členy Zdenko Pavelka a Zdenek Reimann. Výbor má mandát do 30. června 2016 a jeho hlavním úkolem je připravit základní administrativu klubu včetně stanov a dalších regulí, zajistit účast na Valné hromadě SN ČR v červnu 2016 a začít vytvářet podmínky pro plnění výše zmíněného programu.

Schůze výboru Otevřeného klubu SN ČR se konají jednou měsíčně, jsou otevřené, tzn. přístupné všem členům klubu s právem podílet se na přijímání dalších rozhodnutí.

Informace o možnostech vstupu do klubu podává paní Kateřina Pethean v kanceláři syndikátu. **ZP**

Proměna polských veřejnoprávních médií

Dokončení ze strany 1

Mělo by být – ale bude?

Podle představ Práva a spravedlnosti by měla televize veřejné služby vyrábět a vysílat více historických pořadů, měla by divákům (a rozhlas posluchačům) vnukat historické povědomí a pocit národní identity, měla by se více věnovat kultuře a ne tolik zábavě – prostě vytvářet skutečně kvalitní pořady, které ovšem těžko dosáhnou masové sledovanosti. Měly by v ní probíhat seriózní diskuse na závažná politická a společenská témata, vysílat se vzdělávací pořady, dokumentární seriály a tak dále. Myšlen-

ky jsou to zajisté ušlechtilé. O těch už ne tolik ušlechtilých – totiž že by veřejnoprávní média měla také podporovat vládnoucí stranu a poskytovat jí zázemí – se nemluví, i když je jasné, že do představy o tom, jak by měla tato média fungovat, bezesporu patří.

Jak známo, strany nesetrvávají u moci navždy, takže i vláda Práva a spravedlnosti dříve nebo později skončí. Převáží jiné politické zaměření, vyhraje jiná strana, a zařídí se v médiích podle svého. A podle zákona.

Jistě by bylo nejen elegantnější, ale skutečně lepší, kdyby byla média veřejné služby skutečně svobodná a nepodléhala politickým tla-

kům: proto také zákon obvykle staví mezi vedení těchto médií a politickou scénu určitou zeď v podobě různých rad.

Z našeho – i evropského – pohledu je skoro barbarství přivlastnit si veřejný rozhlas a televizi. Tedy dokud hrajeme hru, že u nás je všechno v pořádku: že členové rad Českého rozhlasu i České televize rozhodují zcela nezávisle, bez politických tlaků, a to nejdůležitější, to, o čem jim jde, to, na čem nejvíc záleží, je kvalita vysílání médií veřejné služby. Opravdu jsme přesvědčeni, že u nás politické zájmy do ČRo a ČT nezasahují?

Souboj o názor mlčící většiny

Místo děje: Hradčanské náměstí v Praze, čas: sobota 6. února 2016 odpoledne. Demonstrace, kterou svolal Blok proti islámu a politické hnutí Úsvit v rámci celoevropského protestu zorganizovaného německým hnutím Pegida, je v plném proudu. Demonstranti rozkuráženi útočnými projevy na tribuně si vyhlédli za cíl přenosový vůz Českého rozhlasu.

● Milan Šmíd

Rozhlasový redaktor Filip Titlbach to později na sociální síti twitter popsal takto: „Dneska se nám na Hradčanském náměstí snažili dobýt do přenosového vozu někteří demonstranti. Třískali do oken a rvali za dveře. Jednomu se to dokonce podařilo a sahal po technice. Další nás odpojili od elektrocentrály. Když jsme požádali policisty o pomoc, řekli nám, citují: ‚Můžete si za to sami, protože lžete, najměte si svoji vlastní ochranu.‘ Tolik k heslu Pomáhat a chránit.“

Jak se dalo očekávat, ani po dvoutýdenním vyšetřování nenašlo ministerstvo vnitra důkazy, že by policie při sobotních demonstracích pochybila. Ministr vnitra Milan Chovanec později na tiskové konferenci incident na Hradčanském náměstí odsoudil: „Takovéto praktiky u policie nemají své místo. Chtěl bych vyzvat konkrétního policistu, pokud se to opravdu stalo, aby se přihlásil.“ Že se nikdo nepřihlásil, je nabíledni.

Tuto epizodu by bylo možné přejít mlčením s tím, že šlo jen o jeden náhodný názor jednoho policisty. Jenomže tento názor o médiích veřejné služby se dnes s úspěchem šíří do veřejnosti z nejrůznějších alternativních zdrojů prostřednictvím internetových diskusí a sociálních sítí. A to nejen v ČR, ale i na Západě, kterému nelze vyčítat, že by trpěl některými dětskými nemocemi našich mladých středoevropských demokracií.

Důvěra v média

Slovo „Lügenpresse“ – prohaný tisk – známé už z doby, kdy jej používal Joseph Goebbels ve dvacátých letech, se dnes ozývá na demonstracích pravicových extrémistů v Německu. Ústav zkoumající veřejné mínění Infratest Dimap, který vloni na podzim prováděl průzkum pro veřejnoprávní stanici WDR, zjistil, že každý pátý Němec považuje slogan o prohaném tisku za víceméně oprávněný. Jen slabou útěchou průzkumu bylo zjištění, že důvěryhodnost médií veřejné služby je stále nadpoloviční.

Pokles důvěry médiím zaznamenávají výzkumy i za oceánem. Agentura Gallup v září minulého roku oznámila: „Důvěryhodnost médií u Američanů je na historicky nejnižší příčce.“ Americkým médiím důvěruje v průměru jen čtyřicet procent obyvatel, u mladé generace je to ještě o čtyři procenta méně.

Dokonce i ve Finsku, ve skandinávském prostoru, kde tištěná média měla vždy nadprůměrnou autoritu (a odbyt), kterou mu jižní Evropa mohla závidět, se rozšířila nedůvěra šířená internetovými servery. To vyprovokovalo iniciativu skupiny finských novinářů, kteří sepsali manifest „Ve jménu spolehlivých médií“. Distančují se v něm od útoků na svoji práci a upozorňují na manipulace a nedodržování základních žur-

nalistických pravidel u takzvaných „fake media“, tj. falešných médií.

Často se klade otázka, jak je možné, že útoky na tradiční média a zpochybňování jejich obsahu dnes nacházejí ohlas nejen u extrémistických menšin napadajících establishment zleva či zprava a u notorických zastánců spikleneckých teorií, ale také u lidí se zájmem o veřejné dění, tíhnoucích k politickému středu.

Politologové a sociologové nacházejí příčiny v současné situaci v Evropě a ve světě, ve frustraci středních tříd ztrácejících své jistoty a ekonomickou půdu pod nohama, v proměnách, které dnes prožívá globalizovaná společnost, a při nichž je velká část obyvatelstva dezorientovaná, když musí čelit novým a neočekávaným změnám. V takových situacích se snadno podléhá demagogům nabízejícím rázná a jednoduchá řešení.

Počet lidí, kteří neslyší na rozumné argumenty a budou stále opakovat svoji mantru o tom, jak média lžou a podvádějí, je naštěstí jen menšina, přestože na internetu a na sociálních sítích svoji aktivitou vytvářejí dojem síly a velkého vlivu.

Jestliže dnes o srdce a mozky lidí soupeří tradiční média s alternativními zdroji informací, pak by se tento souboj neměl zaměřovat výhradně na polemiky s těmi, kteří se přesvědčit nedají, protože oni svým zjednodušeným pravdám, polopravdám a fikcím skálopevně věří a nenechají se v nich zvíkat. Naopak polemika s nimi a jejich kritika v tradičních médiích zvyšují jejich popularitu.

Fakta a nestrannost

Hlavní souboj by se měl vést o mlčící většinu, která i přes náklonnost k jednoduchým výkladům neztratila schopnost reflexe a používání zdravého selského rozumu. Mocnou zbraní tradičních médií může být dodržování žurnalistických profesionálních standardů.

Právě věcná správnost a nestrannost webům útočícím na tradiční média obvykle chybí. Úporná podjatost při hájení své kauzy je většinou vede k tomu, že zveřejňují cokoli, co se jim hodí do krámu, naletí na jakoukoli falešnou informaci, či na internetový hoax. Nehledě na další prohřešky proti zásadám nestranné žurnalistiky, které se projevují především v dezinterpretaci získaných faktů, ať už v titulcích nebo v samotných textech.

Abv v souboji o veřejné mínění získávala tradiční média mlčící většinu na svoji stranu, nestačí jen klidně a věcně upozorňovat na chyby, omyly či záměrné manipulace serverů, jež se snaží klamat veřejnost. K tomu je třeba vyvažovat se také vlastními chybami a nedostatky.

Německý žurnalista Götz Hamann vloni v červnu v týdeníku Zeit analyzoval v eseji „Kdo nám ještě důvěruje?“ chyby žurnalistů, které v Německu vedly ke ztrátě důvěry publika. Zmiňuje zde začátek války v Iráku v roce 2003, kdy se místní média dostala do vleku americké propagandy. Dále ignorování varovných signálů před ekonomickou krizí v roce 2008 a především jednostranné informování médií o Ukrajině a následné anexi Krymu. Dnes k těmto selháním patří ještě opožděné informování o silvestrovské noci v Kolíně nad Rýnem. Tolik německá média.

Situace v Česku

Také česká média jsou pod palbou samozvaných internetových kritiků. Na mušce jsou zvláště média veřejné služby. Že tato kritika nezůstává bez ohlasu, svědčí i incident na Hradčanském náměstí. Podobně jako v Německu, vlna nedůvěry vůči oficiálním médiím se posílila po ukrajinské krizi a kvůli přílivu uprchlíků do Evropy. Někdy je však tato kritika neoprávněná. Třeba když známý mediální publicista obviní v komentáři Českou televizi, že to byla ona, která včas neinformovala o incidentech s imigranty v Kolíně nad Rýnem, jako by za to mohla ČT a nikoli německá média. Nebo když někteří lidé vyzývají veřejnoprávní média, aby byla nezávislá a objektivní, ale – jak nedávno trefně poznamenal komentátor Erik Best – ve skutečnosti by si přáli, aby tato média říkala jen to, co chtějí oni sami slyšet.

Mezi takové lidi patří i politici. Že čas od času kritizují zpravodajství Českého rozhlasu nebo České televize, je svým způsobem potvrzení nezávislosti těchto veřejnoprávních médií. Na druhé straně by si naše média veřejné služby zasloužila, aby se jich politické elity proti útokům internetových populistů a demagogů občas zastaly. Neboť už samotná existence těchto médií, přes všechny výhrady, které k nim můžeme mít, je zárukou, že tu bude někdo, kdo nebude muset pod ekonomickým tlakem omezovat své služby, opouštět profesionální žurnalistické standardy, a kdo bude připraven sloužit zájmům široké veřejnosti.

I kdyby se na demonstracích proti oficiálním médiím sešla nikoli tisíce, ale desetitisíce lidí, a i kdyby jejich facebookové profily shromáždily šestimístné počty „lajků“, nic to nezmění na skutečnosti, že tradiční média stále požívají důvěry veřejnosti, a že v souboji o srdce a mysl mlčící většiny to vyhrávají. Koneckonců to potvrdila i poslední data Centra pro výzkum veřejného mínění z loňského října, podle nichž rozhlasu důvěruje 54 procent a televizi 46 procent českých občanů.

Česko – země mediální

Spolupracovník Mediažurnálu Jaroslav Veis s komentátorem Jindřichem Šídlem z Hospodářských novin vedl před časem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy zajímavý seminář „Média pro právníky“, ukončený závěrečnou esejí na téma „Česká média 2015 – bída bez lesku?“ Výsledkem bylo několik desítek zajímavých pohledů na současná česká média, z nichž jeden ve zkrácené podobě přinášíme.

● Milan Janoušek

Těžko byste v Česku v současné době hledali trudomyslnější profesi než je ta novinářská. Země se sice točí pořád stejně, ale svět zrychluje a žurnalisté si nemohou dovolit u kryših závodu absentovat. Právě na nich totiž leží tíha naší moderní společnosti, která se chce nechat bavit a informovat 24 hodin denně. Vždyť je to (téměř) zadarmo!

Nemoc soudobé žurnalistiky úzce souvisí s fenoménem informačního smogu a infotainmentu. „Distingit librorum multitudi!“ hořekoval už v prvním století filozof Seneca. O necelých 2000 let později vytváříme záplavy dat sloužících k pobavení mas. Filozofie je mrtvá, přemýšlet totiž bolí a vyžaduje to čas, který nemáme. Každou informaci je nyní třeba urychleně výtěžit a poslat do mediálního kolotoče. Ten se z poklidného devadesátkového řetízkače v posledních letech proměnil v mnoharychlostní centrifugu. „Mezi základní rysy dnešního zpravodajství patří časová podmíněnost, negativismus, zlomkovitost a díktát aktuálnosti, nečekanosti (...) očekávání permanentní atraktivitu. Tím dochází k upřednostňování témat dneška před důslednou inventarizací minulosti, případně před odpovědným zájmem o teprve se rýsuující témata blízké budoucnosti,“ popisuje sociolog Lukáš Urban.

Na tento model postupně přistoupila i tzv. seriózní média, která v souboji o pozornost těkavých a za zpravodajství stále méně ochotně platících recipientů částečně rezignovala na svoje primární poslání – tj. informovat o otázkách veřejného zájmu a příklonem k infozábavě naopak začala přispívat k jejich banalizaci. Trendem, ke kterému se hrdě hlásí i Český rozhlas,

jsou tzv. „rolling news“: „Teď dokážeme reagovat na události téměř online, aby když někomu pípne na mobilu SMS, že se někde něco děje, posluchač „návykově“ ladil Radiožurnál, protože ví, že tam o tom budou mluvit,“ chlubil se v rozhovoru pro Mediář.cz šéfredaktor stanice a ředitel zpravodajství ČRo Jan Pokorný.

Soudobí žurnalisté produkují vysokoobrátkové zboží s brzkou expirací, které spíše nežli obsahem, prodávají obalem (titulka, znělka, šot, animace). Tištěná média pak v situaci, kdy publikum na pravidelnou dávku emocí navyklo a žádá být vtaženo do centra dění teď a tady, reagují snahou bourat stále další tabu a zesilovat původní podněty ad absurdum. Investigativní žurnalistika, vyžadující týdny rešerší, je metodou nákladnou a nejistou. Zato publikace obskurních přepisů odposlechů, vydávaných po kouscích, bezpracnou zárukou prodeje.

Změn doznal také proces šíření informací. Do původně jednosměrného procesu nyní původní recipienti přináší svůj vlastní vklad, jímž může být komentář, fotografie či video pořízené mobilním telefonem. Stále častěji se proto v médiích setkáváme s obsahem převzatým ze sociálních sítí. Novináři sbírají takové „štětky“ s povděkem, neboť si tak ušetří cesty do terénu. Nešvar přeceňování a nadužívání sociálních sítí jako zdroje je ovšem symptomem upadávajícího řemesla. Tuto nedobrou praxi ukázala i kauza asistenta poslance Jiřího Dolejše (KSČM), na jehož facebookovém profilu se objevil vzkaz, že „je čas věšet pravičáky a vyvláštňovat majetek.“ Toto už na první pohled podezřelé poselství pak ihned citoval Blesk a dále ho šířila i tzv. seriózní média až do doby, než se

ukázalo, že šlo o mystifikaci, respektive hackerský útok.

Doslova groteskní jsou pak střety českých žurnalistů probíhající pravidelně na Facebooku. Pánové Kamberský, Šafr a další by snad ve svém věku už mohli vědět, že je rozdíl plácát v hospodě a na internetu, jehož digitální paměť je nemilosrdná. V Česku se nicméně najdou i novináři v obsluze sociálních sítí zruční (např. A. Mitrofanov). Platí tedy ono otřepané: dobrý sluha, ale špatný pán.

Zatímco výše popsané změny lze nahlížet jako výsledek delšího evolučního procesu, druhá polovina roku 2013 přinesla do tuzemské mediální krajiny přímo zemětřesení. Čeští miliardáři se rozhodli, že po letech poklesu nákladů tištěných médií nastal ten pravý čas vykoupat je z područí zahraničních majitelů.

Z pohledu mediálního konzumenta panuje nyní v české kotlině rozmanitý stav, kdy lze čerpat z Babišovských novin a sterilních médií veřejné služby a obratem tyto konfrontovat s antibabišovskou frontou Echo24 nebo tradičními tituly jako jsou Právo či Respekt. Z širokého mediálního spektra má tedy největší užitek zvidavý čtenář. Zkrátka každému podle jeho gusta.

Atomizace českých médií je nepochybně velkým testem toho, zda se někomu podaří vymyslet model, který by vyvrátil zakořeněnou představu, že informace jsou zdarma. Prodeje klesají a šetří se všude. Místa zkušených novinářů proto v mediálních domech stále častěji obsazují elévové zruční v překlápění agenturních zpráv na internet a zejména experti z oboru PR.

Domnívám se, že situace na mediálním trhu je neudržitelná a v budoucnu bude docházet k redukci (zachování pouze digitální verze) či zániku některých médií. Alternativou je také sloučení některých tištěných deníků, jejichž přidána hodnota je oproti jejich vlastním internetovým mutacím už poměrně zanedbatelná, a ty tak slouží pouze jako reklamní nosič. Fúze je logická u MF Dnes a Lidových novin, respektive Blesku + Aha!. Eventuální zánik Hospodářských novin by pak pravděpodobně vedl k pouhému „převedení“ redaktorů do Ekonomu, Respektu a dalších titulů vydavatelství Economia.

V následující době nás tedy pravděpodobně čeká tento obraz; na straně jedné žurnalisté zehrající na neosvěcené zaměstnavatele, lakotné publikum a totalitní podmínky práce v orwellovských newsroomech, a na druhé „nezávislé“ projekty, jež se budou snažit přetavit prvotní entuziasmus v dostatečnou čtenářskou (a platící) základnu. Je to doba, z které se novinářům dělají žaludeční vředy, ale pro veřejnost období velmi vzrušující.

To není zrovna zdravá, Bedřichu. Celý den nic, a večer se přecpávat informacemi ...

Rozhovor s novým šéfem ČRo: Největší slabinou mého předchůdce byla komunikace se zaměstnanci

Na pražské Vinohradské třídě, v sídle Českého rozhlasu, pracuje René Zavoral s krátkou přestávkou od roku 2001. Působil v roli ředitele komunikace, marketingu a PR. Od roku 2013 byl pravou rukou Petera Duhana na pozici náměstka generálního ředitele ČRo pro program a vysílání. Duhan se rozhodl na konci minulého roku rezignovat a letos v lednu ho na základě volby Radou ČRo nahradil právě René Zavoral. Mediažurnál se nového ředitele ptal na jeho plány, na chyby Petera Duhana, nebo na to, jak vidí poslání média veřejné služby.

• Martin Melichar

V čem váš předchůdce Peter Duhan chyboval a za jaké kroky byste ho naopak pochválil?

Myslím, že největší slabinou byla nedostatečná komunikace se zaměstnanci ČRo. Chyba byla, že jím důkladně a průběžně nevysvětloval změny, které se týkaly struktury rozhlasu. V průběhu mandátu bývalého generálního ředitele se na druhou stranu podařilo zahájit změny, které ČRo nastartovaly, vrátily mu poslechovost, vyšší podíl na rozhlasovém trhu. Důležitým úkolem je nyní pokračovat v krocích, které rozhlasu zajistí další ekonomickou stabilitu, transparentnost a které nastaví lépe a efektivněji jeho strukturu.

Bylo podle vás správné, že se rozhodl Peter Duhan po několika přešlapech rezignovat?

Co byl podle vašeho názoru ten hlavní důvod?
To je otázka, na kterou by měl odpovídat Peter Duhan, nikoli já. Oficiálním důvodem jeho rezignace byly přetrvávající zdravotní problémy. O žádných dalších příčinách jeho odstoupení z funkce spekulovat nebudu.

Jaké budou vaše první kroky v nové funkci?

Jedním z prvních opatření bude zjednodušení systému řízení, které je od března pouze třístupňové, dále změny manažerských kompetencí a odpovědností. Rozhlas bude rozdělený do jasných a logických celků, které pomohou vylepšovat a rozvíjet jeho vysílání i nutné technické zázemí.

Zajímá mě, jaká je vaše definice média veřejné služby.

Médium veřejné služby je nezávislé, objektivní, vyvážené a nabízí veřejnosti informace, zábavu, kulturu i vzdělávání. To je obecná definice, kterou ctím a respektuji. Pokud se budeme bavit přímo o Českém rozhlasu, mým přáním je, aby byl skutečně otevřeným médiem veřejné služby, a to jak ve smyslu inovací, tak ve vztahu k posluchačům a k transparentnosti. Chci, aby byl rozhlas sebevědomým a moderním médiem, které má pevné místo v naší demokratické společnosti a doslova provází posluchače na jejich cestě životem, pomáhá jim s orientací v dnešním komplikovaném světě, tříbí jejich názory a přináší jim zároveň stále nové podněty.

Vnímáte Radu ČRo jako orgán, který je ustanovován na základě vlivu politických stran? Ne-

bylo by zapotřebí radu odpolitizovat například jiným způsobem výběru jejích členů?

Radu ČRo vnímám jako kontrolní orgán Českého rozhlasu, jehož členové byli zvoleni podle jasných pravidel, která byla vytvořena naší demokratickou společností. Systém volby členů Rady ČRo považuji za transparentní.

Setkal jste se během volby generálního ředitele s politickým tlakem ať už přímo nebo například prostřednictvím některého z členů rady?

Mohu odpovědně prohlásit, že na mě nikdy nebyl vyvíjen žádný politický nátlak – ani když jsem působil ve funkci náměstka pro program a vysílání, ani když jsem kandidoval na generálního ředitele ČRo.

„ČRo Radiožurnál je v současné době moderní proudovou stanicí hudby a zpravodajství, která je koncipována přesně tak, aby cílila na svého posluchače.“ To jste prohlásil na konci ledna v rozhovoru pro Týden. Jak podle vašeho názoru vypadá typický recipient nejposlouchanější stanice ČRo?

To samozřejmě vyplývá ze samotné podstaty stanice, která je velmi dynamická a nabízí 24 hodin denně rychlý a komplexní zpravodajský servis o událostech doma i v zahraničí. Typickým posluchačem Radiožurnálu jsou nadále muži ve věku nad 30 let, kteří mají středoškolské či vysokoškolské vzdělání, rádi využívají nové technologie, cestují, sportují. Hodně silnou posluchačskou základnu si stanice Radiožurnál tradičně drží v Praze. Rozhodně ale jeho vysílání necílí jen na mužské publikum. Budeme je nom rádi, pokud se podaří cílovou skupinu naší nejposlouchanější stanice rozšířit a získá si více příznivců i u ženského publika.

Plánujete posílit Centrum zpravodajství, do něhož hodláte nově začlenit i Radiožurnál. Přinese to více publicistiky na vaši vlajkové lodi? Pokud ano, tak jaké?

Filozofie nově zřízeného zpravodajství je jiná. Stanice Radiožurnál a Plus navíc byly od počátku stavěny s jasným cílem – aby se vhodně doplňovaly. Radiožurnál tak nadále zůstává proudovou stanicí zpravodajství a hudby. Plus je naproti tomu koncipován jako stanice analytické publicistiky pro náročného posluchače, který chce vědět víc a nestačí mu jen rychlé informace. Analýzy, komentáře – to vše tedy je a bude především doménou stanice Plus.

Na začátku listopadu 2015 jste spustili právě zmíněný čtvrtý celostátní okruh ČRo Plus, který byl jedním z klíčových projektů vašeho předchůdce. Jak jste s fungováním stanice mluveného slova spokojen a jaké s ní máte plány?

Plus je nyní plnohodnotnou stanicí mluveného slova, jedinou v České republice. Jejím rozšířením na stanici, která vysílá 24 hodin denně, se Český rozhlas zařadil po bok vyspělým mediálním domům západní Evropy. Chceme samozřejmě, aby se programová nabídka Plusu dále vylepšovala a aby se také rozšiřovalo jeho pokrytí. Na obou těchto věcech průběžně pracujeme. Plus je v této podobě stále stanicí mladou, objevují se u něj proto logicky dílčí „dětské nemoci“. Podle mého názoru si však vede dobře a těší mě, že jeho poslechovost roste, což potvrdila i nedávná čísla výzkumu RadioProjekt.

Televize a hlavně internet válčují mediální trh. Co dělá nebo bude dělat Český rozhlas, aby si udržel svoji pozici v tomto měnícím se prostředí a neztratil své postavení a roli?

Jsem přesvědčen, že rozhlas je nezastupitelným typem media, má svou pevnou pozici a ob stojí i v nelehké konkurenci, kterou tvoří nyní především online prostředí a nová média. Naším záměrem je pracovat dál na multimediali-

René Zavoral

zaci Českého rozhlasu a vysílání podporovat dobrou prací s našimi weby či sociálními sítěmi. Za možná ještě důležitější pak považují práci s obsahem, který má Český rozhlas naprosto unikátní. Naší obrovskou devizou je šíře, se kterou umíme témata zpracovávat, odbornost, s níž se jim věnujeme, a samozřejmě i důvěryhodnost, objektivita, nezávislost a odpovědnost. Navíc v rámci mediálního prostředí vytváříme zcela unikátní slovesné žánry, které zejména v komerčním prostředí neexistují, mám tím na mysli zejména rozhlasové dokumenty či dramata.

V jaké fázi se nachází digitalizace rozhlasového vysílání?

Český rozhlas je na digitalizaci připraven, což již vícekrát prokázal, naposledy loni v srpnu spuštěním experimentálního vysílání v rámci multiplexu DAB Praha. Chybí ale stále především příslušná legislativa – což je hlavně věc politiků, vyřešeno není ani financování souběhu analogového a digitálního vysílání. Je to ještě nepochybně běh na dlouhou trať. Již ve svém kandidátském projektu na generálního ředitele Českého rozhlasu jsem nicméně uvedl, že digitalizace není samospásná, sama o sobě nestačí a rozhlas by se neměl zaměřovat pouze jedním směrem. Digitální vysílání je pouze jednou z platform. Stejně tak je důležité se v případě šíření rozhlasového vysílání do budoucna bavit i o vysokorychlostním internetu, mobilních zařízeních či hybridních rádii. Pátou položku našeho distribučního mixu samozřejmě nadále tvoří analogové vysílání.

Kresba Dušan Pálka

Ale kdepak, vůbec nás nezárínate! S inteligentním čtenářem je vždycky radost pokračovat!

Když se mluví o budoucnosti ČRo, většinou se řeší Radiožurnál, Dvojka nebo nová stanice ČRo Plus. Jak chcete přitáhnout nové mladší posluchače?

Český rozhlas svůj dluh, který měl vůči mladým posluchačům, splatil spuštěním Radia Wave. Troufám si říci, že Radio Wave je opravdu dobrá stanice s atraktivním programem, kreativními projekty a velkým potenciálem. Její slabinou je samozřejmě to, že nevysílá na FM a její případný

vstup do analogu je z hlediska legislativy prakticky vyloučen. Příležitosti jí samozřejmě může přinést rozvoj dalších platform rozhlasového vysílání, o kterých jsem již hovořil. Wave umí mladé lidi oslovit, má také velmi věrný okruh příznivců. V současné době je pro nás důležité pracovat na tom, abychom svůj okruh posluchačů rozšiřovali zejména v případě našich celoplošných stanic. Velký potenciál má stále v tomto ohledu například Dvojka, ale i Vltava.

Tichá dohoda jako veřejná služba?

Hranice mezi redakční politikou, editací a cenzurou může být někdy hodně neostrá. Vyprávět o tom může spisovatel Jiří Stránský, který to ostatně na přelomu roku učinil na monitoru internetové televize DTV. Přivedla ho tam kauza související s Českým rozhlasem Plus, který odmítl odvysílat jeho už natočenou ranní glosu. Důvodem bylo téma. Stránský v glose, kterou pojmenoval Budu zlobit dál, reagoval na to, jak stanice zdůvodnila rozhodnutí ranní glosy zrušit se slovy, že „ty naše tříminutové glosy jsou tak drahé, že si je Český rozhlas nemůže dovolit.“

● Jaroslav Veis

Nevím, co říct, abyste pochopili, proč si nás Český rozhlas nemůže dovolit, pro mě je to spíš jen cosi jako návod na recept: „Co je třeba udělat, abychom si v glosách nedovolovali něco, co si nemůže veřejnoprávní rozhlas dovolit vůči několika málo osobám, které nedovolí, aby taková nýmandi, co říkají ty glosy, si bez cenzury dovolovali na ně.“ V malé bouřce, která v redakci ČRo Plus vypukla, zaniklo, že stanice vzápětí odmítla vysílat další, opět již natočenou glosu Jaroslava Šonky, která na Stránského příběh reagovala. Šéfredaktor stanice Alexandr Pícha i tehdy na generálního ředitele kandidující náměstek René Zavoral jakoukoli cenzuru samozřejmě odmítl, nicméně na schůzce s autory glos došlo k dohodě o další spolupráci.

Uteklo jen pár týdnů a příběh se zopakoval, jen v jiném obsazení. Redakce mě požádala

o glosu (celou ji otiskujeme níže – pozn. red.), natočil jsem ji a den poté mi vedoucí redaktor redakce publicistiky Petr Dudek oznámil, že glosa se nebude vysílat. Důvodem podle jeho slov nebylo, že by byla špatná nebo že by redakce nesouhlasila s tím, co jsem napsal. Bylo jím téma. Konkrétně kritika programové skladby České televize. Šlo o nasazení celosvětově oceňovaného seriálu Dům z karet na méně sledovaný druhý kanál do méně sledovaného pozdně večerního času. Pozastavoval jsem se nad tím, že přes všechny krásné úvahy o veřejné službě zůstává pro ČT sledovanost jediným opravdovým kritériem, čehož je jasným důkazem pořad Máte slovo Michaely Jílkové, kopírující odložený novácký Kotel sice nikoli kulisami, zato však moderováním, agresivitou, pokleslostí hluboko pod hranici bulváru, orientací na divákovu první signální soustavu.

Bylo mi řečeno, že existuje taková tichá dohoda mezi médií veřejné služby (tedy ČRo a ČT), že o sobě nebudou zveřejňovat nepěkné věci. Nikdo ji nesespal, nikdo ji nepotvrdil, ale je to tak, „nahoře“ se dohodli, a tak glosu vysílat nebudou. Škoda, že o dohodě zapomněli říct jak posluchačům, tak autorům.

Představuji si, jak by asi rozhlasoví i televizní reportéři reagovali, kdyby se dozvěděli o tiché dohodě třeba mezi lékaři, že budou mlčet, když zjistí, že kolega pochýbil. Nebo kdyby se doslechli o tiché dohodě policistů, že přehlédnou, když kolega nabourá opilý. Příklady by se daly vršit donekonečna. Mlčeli by?

Každopádně o jednom pochybovat nelze – takové „nadstandardní“ tiché dohody nepatří do mediálního prostoru obecně a do médií veřejné služby zejména. Nejen proto, že hranice mezi redakční politikou a cenzurou rozhodně

překračují. Ale také proto, že podrývají jejich pověst o hodně víc, než když si dovolí o sobě říct, že se jim něco nepovedlo. Jakže to praví klasik? Že všichni jsme si rovni, avšak někteří, že si jsou rovnější?

Neodvysílaná glosa

Náhody

Dočetl jsem se, že příští týden sundají ve washingtonské galerii Smithsonian, kde visí všichni američtí prezidenti, portrét toho prvního, aby ho dali do pořádku. Je mu už dvě stě třicet let, tedy tomu portrétu. No a náhodou zrovna v té samé galerii pověsili hned u vchodu portrét prezidenta, který v Bílém domě byl leda na návštěvě.

Je to Frank Underwood, temný hrdina po celém světě proslaveného televizního seriálu *Dům z karet*, kterého skvěle hraje Kevin Spacey. 4. března byla ve Spojených státech uvol-

něna už čtvrtá řada seriálu a nepochybuji o tom, že se na ni po celém světě těší desítky, možná sta miliónů lidí.

Čistě jinou náhodou začala nejmenovaná televize veřejné služby v Praze uvádět v lednu první řadu *Domu z karet*, starou zrovna tři roky. Způsob, jakým k tomu přistoupila, ukazuje, jak to s tou veřejnou službou myslí. Seriál, oceněný všemi myslitelnými cenami, navýsost politický, vypovídá o fungování vlády lépe než televizní komentáři.

Přímý pohled Kevina Spaceyho do kamery, když vysvětluje motivaci svých činů, oceňují po celém světě. Programoví mágové z *Kavčích hor* ho však nasadili po desáté večer na méně sledovaný program. Když je překvapilo, že se na to hned napoprvé dívalo i v okrajovém čase a na dvojkovém kanálu 170 tisíc lidí, posunuli seriál o hodinu dopředu a ten samý díl opakují následující den. Zase po desáté, asi aby tam nezbyla díra. Zkrátka takový programový maj-

strštyk, řekl bych, kdybych tomu rozuměl.

Ale nerozumím, a tak jen žasnu, když mi v prime time a na prvním programu po stě nabízejí ometlé divánky v podání domácích hereckých hvězd, u nichž si člověk není nikdy jist, jestli se zrovna dívá na dramatickou inscenaci nebo na sponzorský vzkaz s reklamou na potravní doplněk. Zaklínají se přítom sledovaností. Přes všechny ty letité řeči o vznešeném poslání médií veřejné služby, jim jde pořád jen o jednu a tu samou věc, počet zapnutých televizí. Ještě že tahle parta nerozhoduje o jiných veřejných službách, třeba o tom, kde jsou hašičské stanice. Ve městech, kde málo hoří, by určitě měli utrum.

Naštěstí ale jde jen o televizi a tak na nás bude Kevin Spacey alias Frank Underwood hledět jen z dvojky České televize. Ještě že to na jedničce jistí vysloužilá kotelnice Jílková. Když ta se podívá do kamery a zaječ, začnou se televizní peplemetři tetelit blahem.

Bývalý šéf Rady ČRo: Nezávislost radních závisí na kultuře dané země

Petr Šafařík má za sebou jako předseda Rady Českého rozhlasu volbu nového generálního ředitele ČRo. Vysokoškolský učitel a publicista se do rozhlasové rady dostal poprvé v červnu 2011 na zkrácený devítiměsíční mandát (tzv. dobihající mandát po radním, který zemřel). Podruhé byl do Rady ČRo zvolen v červnu 2012, dva roky nato se stal jejím místopředsedou, v listopadu 2015 pak jejím předsedou.

Petr Šafařík ke konci března ve funkci z vlastního rozhodnutí skončil, v radě hodlá nicméně dál aktivně působit jako člen. Mediažurnál se jej ptal mimo jiné na jeho vztahy s politiky nebo na zestátňování médií v Polsku.

● Martin Melichar

K 3. listopadu 2015 odstoupil ze své funkce generální ředitel Českého rozhlasu Peter Duhana. V listopadu jste se stal předsedou Rady Českého rozhlasu. O dva měsíce později – 20. ledna – v den zvolení nového ředitele ČRo Reného Zavorala, jste oznámil, že se vzdáváte mandátu předsedy Rady ČRo. Co se za ty dva měsíce přihodilo, že už jste radu řídit nechtěl? Toho 25. listopadu jsem byl na předsedu rady navržen jako jediný a funkci jsem přijal. Bylo to velmi pracné období. Ukázala se potřeba lépe sladit práci v radě s mými dalšími pracovními povinnostmi.

Souvisela rezignace Petera Duhana se jmenováním vaší osoby do čela Rady ČRo a případně naopak vaše odstoupení z vedení rady s volbou nového generálního ředitele?

Předně: předsednictvo rady není „jmenováno“, ale radní si ho volí mezi sebou. Rezignace Petera Duhana souvisela se změnou předsednictva 25. listopadu tak, že to část radních vnímala jako předěl, při kterém by se měl obnovit mandát předsednictva, nebo mělo být zvoleno nové. Moje odstoupení z funkce předsedy se zvolením nového generálního ředitele nijak nesusouví. Ostatně odstoupuji z té funkce až na konci března, zatímco nový generální ředitel byl zvolen 20. ledna.

Proč?

Jak jsem řekl – kvůli sladění se svými dalšími povinnostmi. Z funkce předsedy odejdu poté, co dokončím důležitou práci, která v radě teď je. Jednak jde o to, co pravidelně patří k prvnímu čtvrtletí, to je příprava výroční zprávy Rady ČRo za předchozí rok. Rada se nyní více snaží o to, aby výroční zpráva byla kvalitní. Dále jde o některé záležitosti, které jsem inicioval nebo spoluinicioval, mezi které patří například velká veřejná debata o stanici Vltava nebo kontrola

a případná revize norem rady, jako jsou její jednací a volební řád či statut.

Zůstanete členem rady. Jaký je váš cíl ve funkci člena rady?

Dál budu aktivním členem rady.

Jak hodnotíte volbu Reného Zavorala do čela Českého rozhlasu?

Rozhodla asi i dlouholetá osobní zkušenost radních s jedním z kandidátů. René Zavoral ale byl několik let v nejužším vedení ČRo a nese odpovědnost i za řadu nedostatků z té doby. Mimočodem, mnohé z těch nedostatků byly pronikavě pojmenovány v některých kandidátských projektech i v projevech pěti kandidátů v užším výběru. Včetně kandidátských textů z té doby od samotného Reného Zavorala. On sám tedy přiznal existenci různých problémů. Jsem tedy zvědav, jak intenzivně se v nové funkci bude snažit zmiňované nedostatky odstranit.

Když se před finální volbou generálního ředitele ČRo řešila kauza uniklých mailů premiéra Bohuslava Sobotky, řekl jste podle serveru HlidaciPes.org, že s politiky komunikujete, ale že nic zvláštního na tom nevidíte. Co bylo předmětem vaší komunikace jako šéfa Rady ČRo s politiky?

Že bych na tom neviděl nic zvláštního, to asi

Petr Šafařík

Foto ČRo

S podnikatelskou prací jsem prakticky lhostejný. Zbývá mi jenom sklízet uševiny z 15 hektarů.

Kresba Dušan Pálka

bude tzv. „novinářská zkratka“. Ale není to ani nic skandálního, jak se domnívají ti, kteří jako by razili heslo „s politiky se nemluví“. Já o Českém rozhlasu a médiích obecně komunikuji s desítkami lidí, v drtivé většině případů nikoli z vlastní iniciativy. Politiků bylo mezi těmi desítkami lidí naprosté minimum. Chodím na různé veřejné debaty, schůze volebního výboru Poslanecké sněmovny, když jednají o záležitostech relevantních pro ČRo, a na další podobné veřejné akce. Tam přirozeně dochází ke komunikaci také s politiky, jak při jednání, tak kulórně.

Co s politiky řešíte?

Co je předmětem „mé komunikace“ a jak k ní přistupuji, mohu doložit třeba odkazem na nahrávky ze schůzi volebního výboru z přelomu let 2014/2015. Tehdy se tam jednalo o mininovelně zákona o ČRo ve věci rozšíření vysílání stanice ČRo Plus na VKV a rozprava bývala otevřena i pro hosty. Tehdy jsem – jako jediný – opakovaně poukazoval na to, že podíl ČRo na rozhlasovém trhu je velmi nízký (kolem 22 %), přinejmenším ve srovnání se stavem v západních zemích. Takové stanovisko tam neuváděli ani zástupci ČRo, respektive až po mých slovech a jen opatrně. Velmi nahrávky z těch schůzí doporučuji. V atmosféře zjevně široce akceptovaných obav představitelů soukromých rádií z budoucího „rozkolísání“ duálního systému byly mé výroky i ukázkou toho, že když „radní mluví s politiky“, může to znamenat také snahu získat obecně jejich podporu médiím veřejné služby. Já se o to při takových příležitostech snažím.

Zažil jste někdy ze své pozice radního ČRo nátlak na vaši osobu ze strany politiků nebo pokusy ovlivnit vaše rozhodování?

Ne. Když znovu použiju příklad nahrávek zmíněných schůzí volebního výboru, je z nich myslím dostatečně znát, že nejsem typem člověka, kterého by vůbec mělo smysl zkoušet nějak ovlivňovat.

Politici mají o dění v médiích veřejné služby zájem, což je pochopitelné. Mohou si Český

rozhlas a Česká televize udržet nezávislost, pokud členy jejich rad volí Poslanecká sněmovna a pokud jsou rady odpovědné právně jí?

Mohou, protože to vždy záleží na politické kultuře v dané zemi a na tom, jaké osobnosti radní jsou. Čímž netvrdím, že jiný model volby a například i jiné kvalifikační požadavky by nemohly nezávislosti a kvalitě systémově pomoci. Záměrně mluvím obecněji než o České republice. U nás řada lidí, kteří naprosto odmítají stávající systém obsazování mediálních rad, vidí jako vzor novinářské kvality a vůbec systému britskou BBC. Ale kdyby věděli nebo do důsledků domysleli, jak se obsazuje kontrolní orgán BBC, nejspíše by své postoje relativizovali.

Neměli bychom se pro volbu radních médií veřejné služby inspirovat třeba u sousedů v Německu, kde jsou zástupci politických stran pouze dílčími členy rad mezi řadou zástupců z dalších organizací?

Možné to je, ale ani to by nenastolilo v dané problematice pomyslný ráj. V Německu má řada organizací s právem delegovat členy mediálních rad silné vazby například k politickým stranám. A bylo by více prvků, které by brzy ukázaly, že převzetí německého modelu nebylo všespásné. Kuriózní je, že velkou většinu lidí,

kterí se v ČR vyjadřují kriticky ohledně obsazování mediálních rad, nijak nezajímá ani neznepokojuje, že od roku 1991, od kterého platí drtivá většina i dnešních znění zákonů o ČT a ČRo, nemají malé mediální rady ani odborné zázemí (jako má například RRTV), ani právní subjektivitu, takže se nemohou nezávisle na vysílatelích dostávat např. k odborným nezávislým analýzám vysílání nebo k obsáhlejší právním posudkům. Dostanou se k tomu jen v případě součinnosti generálních ředitelů, což samozřejmě vytváří zbytečné třecí plochy a pokoušení to nějak ovlivnit a rady neutralizovat. Rád bych tedy nadhodil tuto tezi: problémem tzv. malých mediálních rad v ČR není tolik tlak ze strany politiků, jako zbytečné, strukturně dané možnosti vedení ČT a ČRo k „podvazování“ kontrolní činnosti malých rad. Nemluvě o svozech nepotismu.

Co říkáte tomu, když novináři vstupují do politiky a naopak, případně se vrací tam a zpět?

Omezím se na užší pohled, který se bude týkat toho, jak by s tím měla zacházet média veřejné služby: mají zajistit pluralitu a zamezení střetu zájmů. A hodně by udělalo i to, kdyby se média veřejné služby naučila uvádět obecně u komentátorů atd. adekvátní afilience.

Velké téma zestátňování médií veřejné služby řeší naši východní sousedé na Slovensku, v Maďarsku a nyní také v Polsku. Jak hodnotíte takovýto posun?

„Zestátňování“ je přinejmenším vůči některým jevům, které máte na mysli, velká zkratka, ale chápu, kam míříte. Hodnotím ty různé kroky a snahy politicky ovlivňovat veřejnoprávní média negativně, pozice médií veřejné služby by se měla posilovat jak co do nezávislosti, tak finančně a systémově. Tím „systémově“ myslím například to, jakou pozici v případě rozhlasové digitalizace by dostal Český rozhlas při přidělování multiplexů atd. Co mne nepěstává zářet v případě České republiky, je fakt, že se zde téměř vůbec neřeší to, jak slabé je postavení médií veřejné služby. Jako podnět se nabízí třeba pohled na podíly veřejnoprávních rádií na rozhlasových trzích v zemích západní Evropy.

Vy jste mi asi nerozuměl. Nezkoumejte vaše postavy, ale mluvit!

Kresba Dušan Pálka

Kreslíř Mediažurnálu – Dušan Pálka

Je to opravdu velká škoda, že dnešní ilustrace Mediažurnálu jsou od autora in memoriam. Takový autor vtípů, jakým byl Dušan Pálka (1942 – 2011), u nás dnes nepůsobí. Málem bychom napsali, že takový kreslíř prostě není na skladě. Po probírání se obrázky autora, který po maturitě vykládal uhlí na nádraží i skladoval knihy v knihkupectví, člověk načichne způsobem humoru, který Dušan tak ovládal. Jde totiž o skvěle na chodníku odposlouchané a pak v kreslených vtipcích využívané běžné hovorové obraty. Samozřejmě zasazené do jiného kontextu – právě tak se rodí dobré kreslené vtipy.

● Ivan Hanousek

Počkat aspoň čtvrt hodiny je slušnost,“ říká Božka Bedřichovi. Jenže oni nesedí v restauraci, ale postávají před zavřeným krámem s cedulí „Přijdu hned“ na klíče. Pálkovy obrázky v knize „Bedřich a Božena v říši divů“ (náklad 140 000 výtisků a vyprodáno!) jsou výtečným příspěvkem k dnešní vlně „retro“. Jiránek, Renčín a právě Pálka témata té doby ovládali nejlíp a se svou kritikou komunistických pořádků balancovali pořád na hraně maléry a zákazu. Ale naši lidé je milovali, jejich Češi jim rozuměli. S tímto uměním Pálka přešel bez problémů do popřevratových poměrů. Zatímco někteří autoři se s absolutní svobodou názorů neuměli vyrovnat, inklinovali k vulgaritám a erotice, jeho způsob (tedy remcání jeho dvojice hrdinů) zůstal nadále autenticky český.

Hodně mu přitom dal někdejší pobyt v Anglii. V letech 1969 až 1971 se v Londýně seznámil s tamní staletou kulturou „cartoons“ a pod jejím vlivem sám začal s karikaturou. A na tzv. „suchý“ humor měl u nás letitý patent. Na rozdíl od dnešních karikaturistů, kteří se nejprve učili kreslit portréty politiků a dodnes se předhánějí v tom, kdo lépe a rychleji vypoortrétuje pro svůj deník současné celebrity, Pálkův humor zůstal nadčasový – pobaví stejně tehdy jako dnes.

Je smutné, že před pěti lety – v nejlepších uměleckých letech a brzy po tom, co vydal první velkou knihu svých fotografií (ne kreslení, ale fotografování bylo jeho hlavním koníčkem) – zemřel Dušan Pálka na následky komplikací po banální operaci.

Dokud žil, vycházel denně na svou „trasu“ zprvu z Ořechovky a posléze z Dejvic dolů do „města“ a lovil svou leicou záběry. Na zastávkách tramvají, před vchody do obchodů, v ži-

Foto archiv

vém proudu lidí na chodnicích Václavského náměstí i v jeho rozkopaném okolí. A přitom si do hlavy ukládal zaslechnuté „vejšplechty“. Aby je pak večer proměňoval v kreslené vtipy, které dodnes Pražany těší i tím, jak v pozadí „hlavního dění“ mohou poznávat různé městské reálie, jak se Dušanovi otisky do paměti.

To vše známe hlavně z časopisů, které jeho vtipy publikovaly. Před listopadem 1989 tiskl v Mladém světě, Ahoji (rubrika „Napákováno“), ve Stadionu (byl prvním laureátem trofeje Emil za sportovní vtip roku 1983) i v Dikobrazu. Z deníků ve Svobodném slově a Lidové demokracii. Z nich se pak zrodila celkem tři alba vtípů. Vtipy tiskl samozřejmě také po převratu. Například v roce 1990 na první straně prvního čísla týdeníku KUK založeného Českou unií karikaturistů. Ale pamatujeme hlavně vtipy z Lidových novin, z nichž se dosud žádná velká sbírka nezrodila. Jiřina Pálková nám umožnila prohrabat stovky pokreslených čtvrtků, které čekají na svého nakladatele. A pomohla vybrat pro toto číslo MŽ několik takových, které se týkají médií, jejich moderátorů i reportérů. A také čtenářů, posluchačů či televizních diváků.

Snažili jsme se o rovnoměrné zastoupení vtípů z minulosti a vtípů z doby kolem přelomu tisíciletí. Ukázalo se však, že u Pálky je to vlastně jedno. Retro-neretro, jeho vtipy jsou prostě vtipné. A nejspíš i poznáte, ze které doby pocházejí. Zkuste si je na ty dvě hromádky ostatně rozdělit sami.

Kulturní pořad Mozaika oslavil dvacet let

Před dvaceti lety, začátkem ledna 1996, se v ranním vysílání Českého rozhlasu Vltava poprvé objevil pořad Mozaika. Během necelé hodiny nabídl převážně zprávy z kulturního dění, jednoduché pozvánky, přehledy kulturních rubrik denního tisku a krátké rozhovory, to vše doplněné klasickou hudbou. U zrodu Mozaiky stojí tehdejší šéfredaktor stanice Oldřich Knitl a vedoucí nově zřízené redakce kultury Eva Králová.

● Jarmila Lakosilová

Vsoučasnosti Mozaika poskytuje každý všední den přes dvě stě minut kulturního zpravodajství a publicistiky. K původnímu obsahu přibýly reportáže, recenze a glosy, setkání s hosty ve studiu, soutěže, telefonáty či příspěvky regionálních a zahraničních spolupracovníků. Její důležitou součástí tvoří pečlivě vybíraná hudba, s jakou se na jiných stanicích neseťkáváme: klasika, jazz, šanson, world music, hudba filmová a divadelní, ukázky z nových

desek nebo z koncertních projektů. Hudební skladby i jejich části jsou důsledně uváděny se jmény tvůrců a interpretů, nelinou se na nás jako nějaká méněcenná část vysílání, anonymní zvuková kulisa.

Za účasti více než padesáti hostů se k jubileu ve středu 20. ledna odvysílal na stanici Vltava speciální celodenní program slova a hudby, Mozaika 660 minut non stop, podle scénáře z pera jejího někdejšího vedoucího redaktora,

nyňi jednoho ze tří editorů, Antonína Pfeifera. O oživení závěrečné, slavnostní části vysílání – podvečerního přímého přenosu z rozhlasového studia za účasti publika – se postarala zpěvačka Lemura Lepá spolu s klavíristou Davidem Nollem, oba z divadla Sklep. V nenucené přátelské atmosféře se s nimi u mikrofonu střídali moderátoři a devět hostů, kteří posléze obdrželi symbolické díly Mozaiky jako výraz uznání jak za své působení a počiny v umělecké oblasti,

tak za spolupráci s Českým rozhlasem. Jsou to: Ivo Anderle, Roman Černík, Michal Dočekal, Zdena a Václav Flegloví, Yvona Kreuzmannová, Karel Oujezdský, Pavel Rajčan a Jan Šulc. Také díky nim patří Mozaika k nejsledovanějším pořadům Vltavy. Denně si ji naladí na padesát tisíc posluchačů.

Kdybychom si těch více než dvě stě minut denního vysílání Mozaiky chtěli představit v psané podobě, bylo by to zhruba 120 tisíc znaků, tedy téměř 67 někdejších normostran, což je asi patnáct důkladně zpracovaných, hudbou doplněných kulturních témat. Na tiskovou stranu Lidových novin, které kultuře tradičně věnují ze všech deníků největší pozornost, se vejde zhruba 11 tisíc znaků. Od pondělí do pátku patří v Lidových novinách kultuře plných osm stran, tedy 88 tisíc znaků. Místo části znaků doplňují tištěné slovo obrázkem. A čím je v tisku obrázek, tím je v Mozaice hudba. Pomáhá naší představitosti, dokresluje či zvýrazňuje, umožňuje přeladění se, představuje jiný zážitek než mluvené slovo, je i chvilkou oddechu. Ráno a dopoledne zaznívají většinou instrumentální skladby hudby klasické, jejíž výběr má na starosti Vojtěch Havlík z redakce vážné hudby spolu se čtyřmi externisty. Kdo z nich zrovna slouží, dostane den předem odpoledne od editora scénář hlavních příspěvků chystaného vysílání, aby hudební složka byla v co největším souladu s obsahem mluveného slova. Sama často poslouchám Mozaiku odpolední, za jejíž hudební část odpovídá neformální skupina sdružená kolem Ivany Radechovské z redakce volné tvorby. Líbí se mi, že zde z pestré nabídky tvůrců různých hudebních žánrů představují vždy několik skladeb od jediného autora, jemuž je věnován i drobný, ale trefný medailon. Někdy neodolám, jako se mi stalo v případě židovských písní v suggestivním podání Kateryny Kolcové, a jdu si příslušné CD koupit.

Mozaika se zasloužila též o některé další mé zážitky. Mohu jí poděkovat třeba za to, že mě ústy Tomáše Piláta mnohokrát vyslala na diskutabilní film. Že jsem se pod vlivem doyena Karla Oujezdského vydala na nejednu výstavu, třeba i mimopražskou. A za celých těch dvacet let jsem své důvěry v doporučení obou pánů nikdy nelitovala. Dlouholeté, již „za lepším“ odešedší, literární redaktorky Vladimíra Bezdičková a Ivana Myšková mají na svědomí některé mé nákupy knih. Nejnověji jsem se, to již díky služebně mladšímu Karlu Kratochvílovi, dozvěděla o zatím poslední krásně nostalgické básnické sbírce Jany Štroblové: zaujal mě jak pěkně vedený neuspěchaný rozhovor, tak ukázky veršů.

Po organizačních změnách, které provedl bývalý generální ředitel Českého rozhlasu Peter Duhan, je původně vltavská redakce kultury, do níž Mozaika logicky patřila, déle než dva roky přičleněná k nově vytvořenému Centru zpravodajství. Od té doby ji vede Michaela Vetešková, která předtím působila na Radiožurnálu. Redaktoři centra musí být především univerzální, musí své příspěvky zpracovat hlavně rychle, nejen podle přání a plánů Vltavy, s přihlédnutím k zájmům náročnějších posluchačů zvyklých na hlubší ponor do tematiky. Musí se řídit také plá-

Foto Vojtěch Havlík

Snímek z podvečerního rozhlasového studia 20. ledna představuje všechny moderátory a editora Antonína Pfeifera. Dole zleva: Lenka Novotná, Karel Kratochvíl a Martin Luhan; stojící: Petr Šrámek, editor Pfeifer, Petr Gojda, Kristýna Franková

ny a potřebami stanic Radiožurnál či Plus, jež vyžadují, na rozdíl od Vltavy, v první řadě stručnost. To nevyhovuje konzervativním posluchačům Vltavy, kteří jsou uvklí na jiný styl a postrádají též známé hlasy i jména některých svých oblíbenců – dlouhodobě specializovaných vltavských redaktorů.

Následkem zmíněných organizačních změn již v Mozaice bohužel neexistuje rubrika Ze světa vědy, kterou dlouhá léta denně připravovala redaktorka Jana Olivová. Její příspěvky rádi poslouchali i samotní vědci. Na kvality této rubriky i její redaktorky mne upozornil již někdy zjara roku 2004 filozof Jiří Hermach. Zaujal ho nejen výběr problémů a faktů, soustavnost při sledování

dění v oblasti společenských i přírodních věd, ale také autorčino osobité podání. Zkušená, výkonná, koncepční a mezi vědci oblíbená Jana Olivová však z Českého rozhlasu vloni začátkem roku odešla. Různorodé příspěvky z oblasti vědy obstarávané publicisty Centra výroby se uplatňují v ranním vysílání stanice Plus.

Šéfredaktor Vltavy Lukáš Hurník si nelehké postavení Mozaiky, usilovný každodenní zápas jejího kmenového štábu o udržení nezbytné kvality, zřejmě uvědomuje. V závěrečné, slavnostní části živého vysílání vyslovil uznání všem jejím tvůrcům a za to, jak Mozaika dnes vypadá, pak jmenovitě poděkoval neúnavnému strážci jejich kvalit Antonínu Pfeiferovi.

Jestli už nemůžete, Bezděch, klidně to uveč, je to večer dočtu.

Kresba Dušan Pálka

Mzdy ve vybraných mediálních domech

Když týdeník Ekonom před nedávnem srovnával mzdy ve významných českých firmách, na mediální domy se ve výběru nedostalo. Web HlídacíPes.org, jehož text Mediažurnál otiskuje v původním znění, využil stejné zdroje informací i metodiku a zaměřil se na vybraná vydavatelství a média.

● Robert Břešťan

Prošli jsme účetní uzávěrky firem za rok 2014; v některých případech byly dostupné údaje jen za rok 2013. Z nich lze vyčíst základní údaje – celkové výdaje na mzdy od řadových zaměstnanců po střední management včetně odměn, bonusů nebo zaměstnaneckých požitků.

Informační povinnost. No a co?

Účetní uzávěrky nabízejí i údaje o počtu členů vedení společnosti a sumě, již jim za rok (opět včetně bonusů, odměn apod.) jejich zaměstnavatel v součtu vyplatil.

Jednoduchým výpočtem lze dovodit průměrnou mzdu zvláště u zaměstnanců a členů vedení (viz tabulka). Průměrná suma je sice ze své podstaty zavádějící, poskytuje ale alespoň vzájemné srovnání mezi mediálními domy. Ne všechna vydavatelství zároveň plní svou informační povinnost. Například Mladá fronta a. s. svou účetní uzávěrku zveřejnila naposledy v roce 2011. Údaje o mzdách ve vydavatelství Mafra už nelze separátně dohledat za rok 2014 – od chvíle, co se Mafra stala součástí společnosti Agrofert, jsou zahrnuty v celkové zprávě holdingu.

K dispozici jsou alespoň údaje za rok 2013. Podle nich byl průměrný měsíční příjem zaměstnance bezmála 54 000 Kč měsíčně. Je pravděpodobné, že průměrná mzda ve vydavatelství od té doby vzrostla. Dle údajů za rok 2013 byla Mafra nejštědřejší i k členům vrcholového vedení (částka zahrnuje bonusy, odměny, ale například i vyplacené odstupné, což může celkovou sumu výrazně zkrášlovat).

Praha platí lépe

Z dalších firem z mediální branže – podle údajů za rok 2014 – platí členům vrcholného vedení nejlépe Economia. Průměrně 318 000 Kč měsíčně.

Podle týdeníku Ekonom si generální ředitelé

v Česku průměrně přijdou na 160 tisíc korun měsíčně. Pod touto hranicí je průměrný výdělek top managementu například ve vydavatelství Borgis a Bauer Media (v obou případech má však na výsledek vliv vysoký počet zaměstnanců uváděných ve výroční zprávě v kolonce management).

Všechna významná vydavatelství mají sídlo v Praze, tomu také odpovídají průměrně vyšší mzdy zaměstnanců. Z mediálních podniků nejlépe zaměstnancům platí Mafra, Lagardere, Empresa a Bauer Media. I u „nemediálních“ firem platí, že nejvíc si vydělávají právě zaměstnanci pražských firem.

Průměrná mzda v Praze podle týdeníku Ekonom dosahuje 34 800 korun, druhý Jihomoravský kraj má platový průměr o osm tisíc nižší.

Statistiky platů novinářů

Podle údajů Českého statistického úřadu v roce 2014 činila hrubá měsíční mzda novináře 29 516 korun. Ministerstvo práce a sociálních věcí uvádí statistiku za loňský rok, podle které si žurnalisté vydělali v průměru 30 696 korun za měsíc. Jiný zdroj, konkrétně server projobs, shromažďující rovněž údaje o tom, kolik novináři pobírají, hovoří o platu podstatně nižším – v průměru 19 375 korun.

Královéhradecký syndikát a kauza Červeného kříže

S existenčními problémy se v posledních týdnech potýká pobočka královéhradeckého Českého červeného kříže. Pražské ústředí ji v současné době dokonce kvůli jejímu hospodaření v podobě dluhů, insolvence, špatně vedeného účetnictví a trestních oznámení zrušilo.

● Eva Ženíšková

Červený kříž v Hradci Králové ústy svého předsedy apeluje na novináře, kteří se budou záležitostí zabývat, aby byli objektivní a v rámci své práce vždy vyslechli obě dvě strany – pražské vedení i vedení královéhradecké kanceláře. Jednotliví členové Kruhu východočeských novinářů, kteří s pobočkou spolupracovali, nejsou ke stávajícímu dění lhostejní.

„Oblastní spolek královéhradeckého Českého červeného kříže se v několika uplynulých letech vyznačoval sympatickými aktivitami. Prezentoval se názornými ukázkami záchranářské práce a první pomoci nejčastěji mezi mládeží na veřejných akcích. Je mi líto, že má nyní pobočka na svých bedrech potíže hospodářského rázu a s tím související ztrátu dotací. Ohrožena není jen její samotná existence, ale také její další služby osobní asistence, seniordoprava a další aktivity,“ ří-

Kloubně vřískají, Marešův řádovej závaček mě čen bivořič jsi nepoděpsal.

Kresba Dušan Pálka

ká místopředsedkyně Kruhu východočeských novinářů Ludmila Hovorková.

Každé první pracovní pondělí v měsíci organizuje Kruh východočeských novinářů pro členy besedy se zajímavými osobnostmi. Nejde jen o tiskové konference, ale o setkání, na nichž se jeho členové snaží blíže poznat dílo svého hosta, získat tak širší rozhled pro svoji práci. V dubnu má být hostem kruhu zástupce královéhradeckého Červeného kříže. Smyslem besedy nebude druhý den napsaný článek, ale ve chvíli, kdy se novináři budou záležitost zabývat, budou mít o jeden zdroj informací navíc.

„Pokud si novináři vezmou toto téma za své, měli by požadovat vysvětlení, k čemu vlastně došlo. Tázaný subjekt by měl mít zájem novináře o problému srozumitelně informovat. Ti by naopak neměli cíleně hledat zaručené senzace,“ uzavřela Ludmila Hovorková.

Svobodné povolání na ústupu

Pokles prodejnosti klasických médií, přesun podstatné části obsahu na internet a vznik nových platform. To jsou jen některé změny, kterými svět médií prochází. Spolu se vstupem „nových hráčů“ na trh se mění nejen zavedený způsob novinářské praxe, ale také přístup k jednotlivým novinářským profesím. A jak se v této situaci daří volným novinářům?

● Kamil Červinka

Opostavení volných novinářů se dlouhodobě diskutuje. S prohlubující se krizí tradičních médií a nástupem médií nových se stále více dostávají pod tlak. Na jedné straně stojí hospodářsky silní vydavatelé, na straně druhé podbízející se konkurence.

V poslední době se mění ale i zavedené způsoby spolupráce. Stále častěji se objevují nabídky – či se přímo vyžaduje – spolupráce s externími autory na základě živnostenského oprávnění. To potvrzuje i Filip Rožánek, zakladatel facebookové stránky „Práce pro média“ a šéfredaktor časopisu Marketing a Media. „Ano, takové nabídky se objevují, typické jsou třeba v rádiích nebo televizích,“ shrnuje své zkušenosti.

Neobvyklé nejsou ale ani v tištěných či elektronických médiích. „S našimi redaktory spolupracujeme na živnostenský list běžně, domnívala jsem se, že je to tak správné, vždyť někteří naši redaktori pracují stejně i s jinými a většími redakcemi,“ prozradila šéfredaktorka jednoho internetového magazínu fungujícího již třináctým rokem, která si nepřála být jmenována.

Ukazuje se, že častým důvodem, proč redakce živnostenské oprávnění vyžadují, je neznalost. Navzdory skutečnosti, že lze snadno dohledat informace, které upozorňují na to, že výkon profese novináře není živností. Svou povahou se totiž jedná o „duševní tvůrčí činnost.“ Příslušný zákon (č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání) přitom hned v úvodním ustanovení říká, že „živností není využívání výsledků duševní tvůrčí činnosti, chráněných zvláštními zákony, jejich původci nebo autory.“ Toto ustanovení tak jasně odkazuje na Autorský zákon. Proč tedy redakce zaměstnávají na živnostenský list? Jde skutečně jen o neznalost? Ze strany malých a většinou elektronických médií je to možné. Často je provozují firmy nebo osoby, které s vydavatelskou činností nemají předchozí zkušenosti. A v mnoha z nás je hluboce zakořeněna myšlenka, že každý, kdo pracuje samostatně, musí mít živnostenské oprávnění.

Ale co zavedené redakce? U nich se neznalost předpokládat nedá. Proto se lze domnívat, že jde spíše o způsob, jak snížit náklady redukcí administrativní zátěže. Při vyplácení autorských honorářů musí totiž redakce vypočítat a následně také odvést daň, nehledě na další povinnosti.

Jak se však ukazuje, podnikání na živnostenský list nevyhovuje pouze redakcím, ale také samotným autorům. Důvodů je hned několik. Tím prvním je více peněz. Redakce vyplatí externímu spolupracovníkovi celou výši honoráře bez odvedené daně. Je pak již pouze na něm, kolik si vydělá, jaké vykáže náklady a jaké tedy budou jeho skutečné daňové výdaje. Rozdíl je také v uplatnění tzv. paušálu. Zatímco osoba podnikající podle živnostenského zákona si může odepsat

Kresba Dušan Pálka

celých 60 % paušálních nákladů, při podnikání podle autorského zákona jen pouhých 40 %. Práce na základě živnostenského oprávnění je také flexibilnější. Umožňuje podnikání v mnoha jiných oblastech současně a jednodušší je i při vztahu s dalšími firmami. Otázkou však je, nemůžete-li fakturovat psaní článků přímo, jaký dopad to má – nebo může mít – na autorská práva k takovému článku?

Nejen otázka autorských práv je v prostředí elektronických médií aktuální. Internet umožňuje přinášet novinářský obsah poměrně snadno. Alespoň technicky vzato.

Volně dostupné redakční systémy umožňují vytvořit zpravodajský web či magazín i méně zkušeným uživatelům. Uvedené možnosti využívá mnoho jednotlivců i firem. Motivace je různá. Od vážného zájmu o žurnalistiku jako takovou až po čistě marketingový projekt určený především k podpoře hlavního podnikání. Konkurenční prostředí spolu s náročností dnešních uživatelů internetu však dělají své. Většina podobných projektů tak v prvních letech své existence zaniká. Samofinancovatelnost médií se totiž ukazuje jako problematická. Do hry proto vstupuje více než kdy jindy reklama.

A tady se již dostáváme k tomu podstatnému. K vnímání jinak obsahově zcela rozdílných pojmů novinář a copywriter. „Pro psaní článků na zakázku se na internetu používá anglický výraz copywriting a začít s ním může prakticky kdokoli,“ může se zvidavý čtenář dočíst v článku „Jste ve finanční tísní? Vydělávejte psaním článků“ na webu coolpujcka.cz.

Copywriting je sice tvůrčí činnost směřující k vytvoření poutavého textu, jeho účelem je ovšem prodávat produkty a služby. Copywriter je tedy reklamní textař. Ostatně jako první se tak označovala legenda reklamy David Ogilvy, a to již v šedesátých letech 20. století. A zatímco tvorbu novinářských příspěvků nenajdeme v náplni žádné z živností – vzpomeňme ostatně

na to, co nám živnostenský zákon o tvůrčí duševní činnosti říká – tvorba reklamních textů živností je. Zaměňování těchto dvou pojmů je navíc vzhledem k etickému kodexu novináře značně problematické. „Podle platného etického kodexu by novinář, hodný toho jména, neměl zneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a přijímat jakoukoli odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, a měl by odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy,“ uvádí v této souvislosti předsedkyně Komise pro etiku Syndikátu novinářů ČR Barbora Osvaldová.

Zdá se, že především mladá generace rozdíl mezi těmito pojmy nevnímá. Není tedy neobvyklé narazit na nabídku spolupráce pro magazín, kde se nakonec ukáže, že zadavatel nehledá redaktora, ale copywritera. Zamysleme-li se pak nad důvody, proč některá média vznikají a zda skutečně nejsou jen marketingovým doplňkem hlavního podnikání majitele, je otázkou, kam vlastně jejich autory textů správně zařadit.

Existují tedy ještě volní novináři v pravém slova smyslu? „Jsou lidé, kteří se za volné novináře označují, nicméně ne úplně všichni splňují podmínky pro přijetí do Syndikátu novinářů ČR,“ říká Jaroslav Bobek, předseda Syndikátu novinářů jižní Moravy. Naráží při tom na stanovy, které jasně definují, koho je možné za volného novináře (a novináře vůbec) považovat.

Vedle konkurence a enormního tlaku na cenu do hry vstupují i již zmíněné nové technologie. Chytré mobilní telefony se již mnohokrát staly prostředkem, jak zachytit nejnovější zprávy, a tedy umožnily, aby roli novináře suplovali lidé, kteří s profesí jako takovou nemají moc společného.

Aktuální příklad poskytuje Česká televize, která uvedla do provozu aplikaci iReportér. „Na definitivní hodnocení je zatím příliš brzy, protože proběhl celý měsíc ostrého provozu, ale stoupající počet videí i jejich kvalita nás utvrzují v dojmu, že projekt má potenciál,“ řekla tisková mluvčí České televize Alžběta Plívová.

Případ novináře Pánka řeší Nejvyšší soud ČR

Mediažurnál nechal od advokátní kanceláře Mikš & Suk vypracovat právní posouzení probíhajícího soudního případu novináře Jiřího Pánka. Bývalý editor zpravodajství televize Barrandov odešel na podzim roku 2014 ze zaměstnání poté, co se odmítl podřídit rozhodnutí majitele společnosti Empresa Media Jaromíra Soukupa, aby redaktori dopředu informovali o tématech reportáží. Soud první instance rozhodl ve prospěch zaměstnavatele, odvolací soud naopak přiznal novináři dva měsíční platy za dobu klasické výpovědní lhůty a proplacení nákladů na soudní řízení. Celý případ ale ještě není uzavřen, neboť jej dostal na stůl Nejvyšší soud ČR.

• Lenka Maňáková, Antonín Pechar

Autoři vycházejí výlučně z informací obsažených v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 (z 11. 5. 2015) a rozsudku Městského soudu v Praze (z 21. 10. 2015) ve věci určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru. Prohlašují, že nejsou v žádném smluvním nebo jiném vztahu k žalobci nebo k žalované v předmětném řízení a nedisponují ani důkazy, které byly v tomto řízení soudům předkládány. Dále je třeba brát jasně v úvahu, že neúspěšná strana sporu využila práva podat mimořádný opravný prostředek (dovolání). Případem se bude zabývat Nejvyšší soud ČR. Mediažurnál po jeho rozhodnutí opět zveřejní právní rozbor.

Skutkové okolnosti okamžité výpovědi

Novinář vykonával na základě pracovní smlouvy pro společnost provozující televizní zpravodajství (dále jen „společnost“) práci na pozici redaktor-reportér. V pracovní smlouvě se mj. zavázal, že nebude jednat v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele a bude zachovávat mlčenlivost o veškerých obchodních záležitostech, o obchodních a provozních tajemstvích zákazníků společnosti a o informacích, o nichž se přímo či nepřímo dozví v souvislosti s výkonem své činnosti pro společnost.

V září 2014 vyzval novinářův nadřízený prostřednictvím e-mailu editory zpravodajství, aby pravidelně zasílali vedení společnosti soupis všech plánovaných reportáží. Novinář s tímto pokynem vyslovil nesouhlas, neboť měl za to, že vedení společnosti chce zpravodajskou relaci cenzurovat z důvodu prosazování soukromých obchodních zájmů.

Následně novinář podal výpověď z pracovního poměru. V říjnu 2014 byl na veřejném internetovém portálu uveřejněn článek, v němž se uvádí, že dle novináře vedení společnosti vyžaduje soupis připravovaných reportáží a poté rozhoduje, které zprávy budou zveřejněny a které nikoli. Tyto praktiky přirovnal novinář k totalitní cenzuře a vedení společnosti osočil z protlačování PR témat do zpráv.

Nato společnost s novinářem okamžitě ukončila pracovní poměr s odůvodněním, že porušil pracovní povinnosti zvlášť hrubým způsobem, neboť jednak neuposlechl pokyn nadřízeného, jednak uveřejnil informace ohledně vnitřní organizace společnosti, které navíc podal zkresleným a zavádějícím způsobem, čímž mohl poškodit dobré jméno společnosti. Novinář podal žalobu na určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru, ve které namítal, že jako zaměstnanec zpravodajské společnosti na po-

zici reportéra nemůže být z povahy věci vázán povinností mlčenlivosti vůči společnosti, pokud je náplní jeho práce poskytovat denně široké veřejnosti informace, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem práce pro společnost. Rovněž namítal, že postupoval ve veřejném zájmu, neboť upozorněním na hrozící cenzuru sledoval veřejně prospěšný cíl spočívající v zachování nezávislosti a objektivního zpravodajství na televizní stanici, kde pracoval.

Právní posouzení

Podstatou rozhodování soudu I. a II. stupně bylo především posouzení, zda smluvně převzatá povinnost zaměstnance (povinnost mlčenlivosti a loajality k zaměstnavateli) může převážit nad ústavně zaručeným právem zaměstnance na svobodu projevu a právem veřejnosti na informace a na ochranu před cenzurou.

Odvolací soud (dále jen „soud“) v prvé řadě dospěl k závěru, že pokyn k zaslání soupisu reportáží nebyl určen novináři, když byl adresován editorům zpravodajství, přičemž novinář vykonával práci na pozici redaktor/reportér. Jeho neplněním proto novinář pracovní povinnosti neporušil.

Dále soud zkoumal obsah uveřejněného článku a dospěl k závěru, že zveřejněné informace a hodnocení, které novinář provedl, nespádají pod definici obchodního tajemství, protože nelze ani dovozovat, že by se novinář dopustil porušení smluvně převzaté povinnosti mlčenlivosti vůči zaměstnavateli (ta se vztahovala právě k obchodnímu tajemství).

Soud konstatoval, že pokud se novinář veřejně vyjádřil k postupům ve společnosti, jednalo se toliko o jeho subjektivní názor.

Veřejnost si přitom mohla sama vyhodnotit, nakolik mohou být uveřejněné informace pravdivé a hodnocení objektivní. Byť se jednalo o kritiku zaměstnavatele, dle soudu novinář pouze realizoval své ústavně zaručené právo na

svobodu projevu, přičemž pokud jedinec realizuje své ústavně zaručené právo, nemůže se tímtež jednáním zároveň dopouštět porušení svých pracovních povinností.

V této souvislosti soud odkázal na nález Ústavního soudu z konce roku 2012, dle něhož soukromoprávní požadavek na dodržování smluv nemůže apriorně vyloučit jiný významný veřejnoprávní zájem (např. ochranu zdraví občanů, životního prostředí apod.) V případech, kdy je takový veřejný zájem ohrožen nebo porušován, ustupují soukromoprávní závazky mlčenlivosti a loajality k zaměstnavateli do pozadí a zaměstnanec je oprávněn informovat o takových skutečnostech příslušné státní orgány.

S odkazem na tento nález soud dovodil, že významným veřejným zájmem může být rovněž samotné právo na svobodu projevu a právo veřejnosti na informace, stejně jako ochrana společnosti před cenzurou.

S ohledem na výše uvedené se již soud dále nevyjadřoval k námitce novináře, že povinnost mlčenlivosti zaměstnance-reportéra z povahy náplně jeho práce není možná. Zpracovatelé však zdůrazňují, že je potřeba důsledně rozlišovat mezi a) subjektivním hodnocením zaměstnavatele zaměstnancem, b) šířením informací, jež mají sloužit k ochraně významného veřejného zájmu, a c) neoprávněným zveřejněním obchodního tajemství zaměstnavatele.

Je nutno přisvědčit závěru, že i zpravodajská společnost je obchodní společností, která má své obchodní cíle, musí být konkurenceschopná apod. Z toho lze usuzovat, že ani reportér není oprávněn bez omezení zveřejňovat jakékoli informace, o nichž se v souvislosti s výkonem práce pro svého zaměstnavatele dozví (např. jakékoli obchodní tajemství či informace o interních poměrech či pokynech zaměstnavatele). K jejich zveřejnění lze přistoupit pouze za účelem ochrany významného veřejného zájmu.

Z předložených rozhodnutí nevyplyvá závěr,

Závěr

S ohledem na výše uvedené lze na základě předložených rozsudků učinit následující závěry:

1. Smluvně převzaté závazky zaměstnanců být loajální ke svému zaměstnavateli a dodržovat mlčenlivost o obchodním tajemství zaměstnavatele nemohou omezit či vyloučit významný veřejný zájem. Významným veřejným zájmem je rovněž právo jedince na svobodu projevu, právo veřejnosti na informace a ochrana demokratické společnosti před cenzurou.
2. Cenzura zpravodajství je bez ohledu na sledovanost televizního média nepřijatelná a v rozporu s ústavním pořádkem.
3. Kritika zaměstnance na adresu zaměstnavatele je vzhledem k významu svobody projevu zásadně přípustná; omezení v tomto směru může být pouze výjimkou, kterou je nutno interpretovat restriktivně a lze ji ospravedlnit jen kvalifikovaným i okolnostmi.

že se společnost skutečně dopouštěla cenzury zpravodajství, ani že pokyn vedení společnosti k zaslání soupisu reportáží byl vydán za účelem ovlivňování jeho obsahu. Soud však přesto

v obecné rovině konstatoval, že jakákoli cenzura zpravodajství, byť by se týkala pouze soukromého televizního média s nízkou sledovatelností, je zcela nepřijatelná a v hrubém rozporu

s ústavním pořádkem. Z výše zmíněných důvodů soud prohlásil okamžité ukončení pracovního poměru mezi společností a novinářem za neplatné.

Smutná globální bilance: 2 297 zabitých novinářů za 25 let

V tradičních žebříčcích nebezpečných profesí sice žurnalistika obvykle nefiguruje, pohled na už pětadvacátou zprávu Mezinárodní federace novinářů IFJ věnovanou tomuto tématu a na zprávu organizace Reportéři bez hranic však jakoby vypovídá o něčem jiném. Od roku 1990 zahynulo při výkonu povolání po celém světě 2 297 novinářů a dalších pracovníků médií, z toho 112 v loňském roce.

● Jaroslav Veis

Podle prezidenta IFJ Jima Boumelhy poukazuje bilancující zpráva IFJ z letošního února jak na stále výraznější problém bezpečnosti novinářů v krizových oblastech světa, tak na fakt, že násilí proti pracovníkům médií zůstává často nepotrestáno. „Smyslem našich výročních zpráv je ale víc než jen zaznamenat počet zabitých kolegů. Vzdáváme jejich prostřednictvím hold odvaže tisíců novinářů po celém světě a čest těm, kteří za úsilí informovat veřejnost a tím ji posilovat v jejich postojích zaplatili nejvyšší cenu,“ řekl Jim Boumelha u příležitosti vydání zprávy.

Statistika dále prokazuje, že novináři umírají při výkonu povolání nejen v oblastech válečných konfliktů. K vražedným útokům, včetně nastražených bomb a stále častěji i únosům končícím vraždou dochází v zemích, které považujeme za klidné či stabilní. To ostatně odhaluje i nedávná zpráva organizace Reportéři bez hranic, podle níž dvě třetiny obětí z řad novinářů byly v loňském roce zabity v „klidných“ zemích. V roce 2014 byl však poměr přesně opačný – dvě třetiny žurnalistů zemřely ve válečných zónách.

Generální sekretář IFJ Anthony Bellanger, který zprávu přednesl, upozornil na skutečnost, že v mnoha případech jsou žurnalisté terčem vražedných útoků zločineckých organizací a zkorumpovaných vládních úředníků. „Znovu a znovu se prokazuje, že více novinářů zemře násilným způsobem tam, kde panuje mír než v zemích zasažených válkou,“ řekl Bellanger.

Deset nejnebezpečnějších zemí

Zpráva jmenuje také desítku zemí, jež pro novináře představují nejvyšší riziko. Figuruje v nich válečné zóny a země, v nichž se zhroutily právní systémy, stejně jako ty, v nichž se daří organizovanému zločinu a korupci. V čele žebříčku je Irák s 309 zabitými žurnalisty, za nímž následují Filipíny (146 obětí), Mexiko (120), Pákistán (115), Ruská federace (109), Alžírsko (106), Indie (95), Somálsko (75), Sýrie (67) a Brazílie (62). Loni se do čela žebříčku spolu s Irákem a Jemenem dostala s deseti zabitými pracovníky médií Francie v důsledku teroristického útoku na satirický časopis Charlie Hebdo.

Organizace Reportéři bez hranic upozornila ve své zprávě za loňský rok rovněž na kritickou

situaci v Indii, kde bylo v roce 2015 zabito devět novinářů v souvislosti s reportováním o organizovaném zločinu a jeho napojení na politickou sféru. Indie se tak dostává do pozice země, která je v Asii pro novináře nejnebezpečnější, přičemž obecně se těší pověsti „z hlediska populace největší světové demokracie“.

Zpráva Reportérů bez hranic dále konstatuje, že syrské Aleppo se stalo pro žurnalisty minovým polem. V další desítky nebezpečných zemí figurují podle dlouhodobé statistiky amerického Centra pro ochranu novinářů CPJ Kolumbie, Afghánistán, Turecko, Srí Lanka, Bosna, Tádžikistán, Rwanda, Sierra Leone, Bangladéš a Thajsko.

Pokud jde o nebezpečné zeměpisné regiony, vede Tichomořská oblast (571 zabitých novinářů), následovaná Blízkým východem (473), oběma Amerikami (473) a Evropou (357 obětí).

Proti nepotrestaným zločinům

Dalším z důležitých zjištění, které z dlouhodobé zprávy IFJ vyplývají, je fakt, že zločiny spáchané na pracovnících médií zůstávají často bez trestu. Vyšetřít se jen desetina všech deliktů spáchaných na novinářích, konstatuje zpráva. Právě relativní beztrestnost v mnoha zemích

v důsledku znamená, že útoky na média a na novináře se stupňují.

Mezinárodní federace novinářů i přidružené profesní organizace proto už řadu let vedou kampaň za větší bezpečnost žurnalistů. IFJ vytvořila Mezinárodní fond na pomoc žurnalistům v nouzi, jehož centra solidarity už v Alžírsku, Kolumbii, na Filipínách a na Srí Lance monitorují situaci a rozdělují pomoc. Mezi další aktivity patří vytvoření pravidel bezpečnosti pro žurnalistickou práci nebo vydávání Live News, příručky, která dává rady, jak přežít ve válečných zónách.

Důležitá je též spolupráce s vydavateli a dalšími poskytovateli mediálního obsahu stejně jako s mezinárodními organizacemi, mezi které patří UNESCO, Rada Evropy nebo Mezinárodní červený kříž.

Zprávu organizace Reportéři bez hranic uzavírá upozornění na nutnost mezinárodní spolupráce s cílem zvýšit bezpečnost novinářské profese. Doporučuje proto generálnímu tajemníkovi OSN ustavit zvláštního zmocněnce pro ochranu novinářů a žádá ho, aby o válečných zločinech proti novinářům informoval Mezinárodní trestní soud.

Text vychází z informací Mezinárodní federace novinářů a organizace Reportéři bez hranic

*Stop! - Tímto žebříčkem, vy ten úpřeklet světlo sdružení tak, aby se ve vašem poručení
ambiciózní vaříte divoké....!*

Od příjímí k nepřechylování

Přechylování, resp. nepřechylování ženských příjmení je tématem, které poutá mnoho pozornosti, vyvolává emoce kladné i záporné. Skončí u něj mnoho rozhovorů, jejichž téma bylo původně úplně jiné. U přechylování skončí snad každá internetová diskuse, která se týká jakéhokoli jazykového jevu.

● Lucie Jílková

Důkazem, že přechylování (tedy zjednodušeně řečeno přidávání koncovky –ová k mužským příjmením), a to nejen příjmení, je pro mnohé mluvčí češtiny záležitostí zcela přirozenou, je třeba útržek rozhovoru zaslechnutý v pražské tramvaji. Dva mladí lidé, muž a žena, se bavili o svých kolezích. Z řeči vyplynulo, že jsou zaměstnanci Českých drah a v rozmluvě několikrát užíli zajímavé slovo firová (mají tam novou firovou, to je taky firová). Až po chvíli mi bylo jasné, že firová je přechýlená podoba od fíra čili mašiníra (z německého Maschineningenführer), v dialogu zazněl i domácí výraz vlakvedoucí. Slovo fíra se v češtině skloňuje podle vzoru předseda. Přechýlená podoba by tedy analogicky mohla znít firkyně (předsedkyně) nebo fírka (starostka), v daném prostředí se však ujala podoba firová (podobně jako třeba správ-cová).

Přechylování ženských příjmení má v češtině dlouhou tradici. Z 15. a 16. století pocházejí jména jako Uršila Silvestrova, Waclawa Ssvehlowa; kromě zakončení –ová se vyskytovaly i jiné způsoby přechylování: Anna Veselička, Kateřina Fenculka, Anna Kozłowa čili Kozliczye. Kromě přechýlených podob bylo možné u žen užívat i různých přízvisek: Anna dicta Tetka (dicta = řečená), Margaretha dicta Holubiczka nebo opisů: Anna, Zikmunda Kunáče, jinak Zoubka, manželka.

Všechna pojmenování, která jsem právě uvedla za křestními jmény, se dlouhou dobu nazývala příjímí. Příjímí – zaznamenávaná již od 13. století – sloužila k identifikaci osob, nedělala se a během života mohl mít týž člověk příjímí různá. Teprve na konci 18. století byla právně ustanovena povinnost mít rodové dědičné příjmení.

V současné době jsme svědky zajímavého jevu, totiž nepřechylování ženských příjmení, přičemž, jak jsme si ukázali, přechylování příjmení má v češtině velmi dlouhou, několikasetletou tradici. Nárůst nepřechýlených ženských příjmení v češtině je do značné míry vysvětlitelný společenskými proměnami naší společnosti po roce 1989. Mnoho lidí nachází partnera v zahraničí nebo ze zahraničí, a sňatkem tak mohou vznikat ženská příjmení v nepřechýlené podobě. Důvody, proč se žena rozhodne pro nepřechýlenou podobu, jsou rozmanité, například při pobytu střídavě u nás a třeba ve Francii je – z pohledu francouzských úřadů – přehlednější, že mají oba manželé stejné příjmení. Uvědomme si, že přechýlením se některá ženská příjmení od svých mužských protějšků značně liší, a to počtem slabik: Vybíral – Vybíralová, vynecháním některé hlásky: Borek – Borková, pravopisnou změnou: Jaroněk – Jaroňková. Tyto – pro nás zcela neproblematické – rozdílů v mužské a ženské podobě příjmení mohou člověka neznalého češtiny vést k domněnce, že se jedná o příjmení různá.

Někdy je i pro našince těžké určit, jak zněla výchozí mužská podoba příjmení, máme-li k dispozici pouze příjmení v přechýlené podobě, např. od jména Klapetková může znít nepřechýlená podoba Klapetka či Klapetek, naopak od příjmení Mathesius lze vytvořit přechýlené podoby Mathesiová nebo Mathesiusová.

V internetových a jiných diskusích s železnou pravidelností zaznívá od zastánců přechylování názor, že díky koncovce –ová bezpečně poznáme, zda se jedná o muže či ženu. Domnívám se, že tento názor poněkud podceňuje úroveň uživatelů češtiny a je výrazně prostorově (totiž jen na naše domácí prostředí) omezen. Čeština má mnoho možností, jak ženskou identitu vyjádřit, koncovka –ová je jen jednou z nich. Např. v textu o maďarské režisérce, která se jmenuje Márta Mészáros, by zřejmě neobvykle působilo spojení: filmy Mészáros, ovšem ve spojeních filmy Mártý Mészáros nebo filmy režisérky Mészáros stejně dobře rozpoznáme M. Mészáros coby ženu jako prostřednictvím koncovky –ová: filmy Mészárosové. Zkrátka každý text, v němž se vyskytne nepřechýlené ženské příjmení, lze i bez přechylování vystavit tak, aby čtenář nebyl na pochybách, zda se jedná o muže či ženu.

Sledujeme-li současná média, vidíme, že k otázce přechylování cizích ženských příjmení přistupují různě. Například v člancích časopisu Nový Prostor dost pravidelně pozorujeme cizí ženská příjmení v nepřechýlené podobě: Před půl desátou vstupuje do sálu hlavní obžalovaná Beate Zschäppe; Michèle Kiesewetter – policistka byla zastřelena 25. dubna 2007; Volba nakonec padla na belgickou klavíristku Melanie De Basio rozkročenou mezi jazzem a minimalistickým popem (NP, 470, 2016).

Ženská identita je ve všech případech jasně hned několikrát určena, a to přechýlenými tvary obžalovaná, policistka, klavíristka, křestními jmény Beate, Michèle, Melanie; ve druhém a třetím příkladě také tvary přičestí: zastřelena, rozkročenou. Naopak třeba sportovní redakce České televize je prostředím, ve kterém k přechylování ženských příjmení dochází prakticky vždy, např. Stíhací závod biatlonistek vyhrála Ruska Jekatěrina Jurlovová před Švýcarkou Selenou Gasparinovou a domácí hvězdou Dorotheou Wiererovou; Olympijská vítězka a mistryně světa vedla před Hansdotterovou o 27 setin sekundy, třetí byla Velez-Zuzulová (ceskatelivize.cz). Výjimkou jsou ženy, u nichž je obecně známo, že preferují podobu nepřechýlenou; typickým případem je Kateřina Emmons: Na plzeňské střílnici si zájemce a jeho doprovod vyzkouší opravdový střelecký trénink pod vedením trojnásobné olympijské medailistky Kateřiny Emmons. (srdcervaci.cz)

Vraťme se ještě k „přehlednosti“ koncovky –ová. Jsme-li rodilými mluvčími češtiny (a do znač-

né míry to platí i pro mluvčí dalších slovanských jazyků), pak je pro nás –ová skutečně zřetelným prostředkem pro rozpoznání osoby ženského pohlaví. Je ale dobré si uvědomit, že doslova pár kilometrů od našich hranic už o žádné přehlednosti nemusí být řeč. Historka někdejší velvyslankyně v Rakousku, paní Magdy Vašáryové, jejíž manžel Milan Lasica byl při jistém jednání osloven Herr Vašáryová, je myslím dostatečně známa.

Z pohledu lingvisty jsou zajímavé také příklady žen, jejichž příjmení končí na –ová a které žijí dlouhodobě v zahraničí a mají zde děti. Pokud děti mají příjmení po matce, pak je získávají včetně koncovky –ová. Příkladem k tomu může být jméno syna české modelky Karolíny Kurkové, která žije dlouhodobě v New Yorku. Její manžel se jmenuje Archie Drury. Jejich syn má dvě rodná jména Noah a Lee a příjmení po otci i po matce; jeho celé jméno tedy zní Noah Lee Drury-Kurkova (idnes.cz). Samozřejmě teprve budoucnost ukáže, zda tento chlapec bude někdy dlouhodobě žít třeba právě v České republice a zda pak pocítí potřebu zajímat se o nepřechýlenou podobu tohoto příjmení, tj. Kurka.

Na závěr je třeba ještě učinit poznámku o skloňování. Nepřechýlená ženská příjmení, cizí i česká, jsou dnes realitou, s níž je třeba počítat. Ženská příjmení bez –ová se však samozřejmě v českých textech objevují nejen v prvním pádě, ale i v pádech dalších. Jsme tedy postaveni před úkol, jak je (zda vůbec) skloňovat. Zde se zmíním o hledisku nejazykovém, tedy o přání konkrétních žen, jež se rozhodly užívat nepřechýlené příjmení a které tuto podobu vyžadují i od svých komunikačních partnerů. Např. nějaká veřejně známá žena může požádat česká média, aby její příjmení ve všech pádech zaznívalo v nepřechýlené podobě. V takových případech je, domnívám se, vhodné její přání respektovat. V jiných případech však nepřechýlená příjmení skloňujeme. Lze se setkat se skloňováním podle vzoru žena u nepřechýlených příjmení, kterým to jejich zakončení dovoluje: Editorce Daniele Iwashitě se podařil další výrazný počin (LN, 13. 2.). Tento způsob však není u jiných typů příjmení možný, např. jméno Ivany Tykač se v poslední době skloňovalo hlavně kvůli tendru ministerstva obrany (nazory.euro.e15.cz). Najít řešení pro ne/skloňování všech typů nepřechýlených příjmení v češtině vůbec není jednoduché. Rozumným kompromisem, zdá se mi, je doporučení Jazykové poradny Ústavu pro jazyk český AV ČR, které zní: v prvním pádě respektovat nepřechýlenou podobu, v dalších pádech přechylovat, tedy např.: Ivana Tykač, Ivany Tykačové, Ivaně Tykačové; Ema Smetana, Emy Smetanové, Emě Smetanové atd. Zda se tento postup v jazykové praxi rozšíří, se ukáže až časem.

Výstavy členů Klubu fotoreportérů

Již rok se Klub fotoreportérů Syndikátu novinářů ČR připomíná ostatním členům i široké veřejnosti výstavní činností. V prostorách presscentra na Senovážném náměstí 23 bylo možné zhlédnout zatím pět výstav, které mapují tvorbu českých fotoreportérů, členů syndikátu.

● Sandra Štefaniková

Pravidelně se obměňující cyklus výstav zahájila v březnových dnech roku 2015 přehlídka fotografií Jovana Dezorta. Jeden z mála českých držitelů prestižního ocenění World Press Photo začínal jako redaktor-fotoreportér v ČTK a reportážní fotografii se věnoval v týdenících Vlasta a Svět práce. Od roku 1984 pracuje jako samostatný fotograf výtvarník. Koncept výstavy chtěl nabídnout unikátní pohled na povolání fotoreportéra. Pečlivě vybraný soubor dvaceti dvou černobílých a barevných fotografií zachycoval jeho kolegy fotografy v práci i ve volném čase od konce padesátých do devadesátých let. Návštěvníci mohli spatřit osobnosti, které významně přispívaly svými záběry do obsahu novin a časopisů, ať už se jednalo například o Miroslava Hucka, Bedřicha Kocka, Viktora Lomoze či další kolegy, které v 60. letech minulého století Dezort fotografoval při povinné desetiminutové rozcvičce na balkoně České tiskové kanceláře.

V květnu a červnu 2015 pokračoval cyklus retrospektivní výstavou fotografií Bedřicha Kocka, dalšího držitele ocenění pro fotoreportéry World Press Photo. Koček strávil celou kariéru v oblíbeném časopise Svět v obrazech. Zde začínal jako laborant, který vyvolával filmy a zvěřoval fotografie pro Karla Hájka, brzy ale povýšil do řad fotoreportérů. Aparátem zachycoval svět kolem sebe, osobnosti dobového společenského života i události z oblasti kultury, například hudební festival Pražské jaro. Vystavené snímky nabídlý vhled do jeho celoživotní tvorby a letmý obraz Československa druhé poloviny dvacátého století. Kockův fotografický archiv je dokumentem dobového dění a reflexí závažných témat, najdeme v něm ale i snímky odlehčené.

V říjnu byla zahájena výstava fotografií Vladimíra Lammera, který působil mimo jiné v nakladatelství Orbis a především v časopisu Květy. Během kariéry se Vladimír Lammer věnoval především reportážní a portrétní fotografii, fotografoval ve více než 33 zemích. Snímky prezentované na podzimní výstavě v presscentru dokumentovaly dramatické okamžiky srpnové okupace roku 1968 a chvíle sounáležitosti, které doprovázely pohřeb Jana Palacha. Téma, která se zejména v posledních letech těší rostoucí popularitě, zpracoval Vladimír Lammer neotřelým způsobem. Většina vystavovaných fotografií tak nepatří mezi zlatý fond notoricky známých a stále se opakujících reprezentací těchto dvou nešťastných historických momentů. Autor naopak divákovi nabízí širší vhled do událostí.

Několik dní před Vánoci proběhla vernisáž výstavy s názvem Lidé z redakce Mladého svě-

ta, jež prezentovala fotografie Barbary Huckové, absolventky oboru fotografie na FAMU. Ambicí výstavy bylo zachytit některé žijící redaktory, kteří stáli za rozvojem časopisu Mladý svět v 60. letech minulého století. Portréty vznikaly v době rozhovorů na téma Mladý svět 60. let. Týdeník vycházel v letech 1959 až 2005. Přestože byl původně určen mladým lidem a tzv. teenagerům, nakonec Mladý svět svým obsahem, formou a prezentací zasáhl čtenáře všech věkových skupin. Redaktoři svými reportážemi dosáhli toho, že časopis byl a je vnímán jako součást kultury „zlatých šedesátých let“. Výstava byla součástí doktorandské práce „Obrazový časopis Mladý svět v Československu 1959 – 1970“ autorky Barbary Huckové. Mezi vystavenými fotografiemi byl mimo jiné portrét zakladatele a prvního šéfredaktora časopisu Josefa Hollera, grafika a autora loga Jaroslava Weigla, spisovatele Arnošta Lustiga, fotoreportéra Leoše Nebora, Miroslava Hucka a dalších.

Zatím poslední a aktuální výstavou je prezentace fotografií fotoreportéra amatéra Bo-

humila Dobrovolského „To všechno odnesl čas“. Dobrovolský se dlouhodobě zajímá o živou fotografii bez aranžování. Jeho fotografie jsou vyjádřením prožitku situací bez jakéhokoli uměleckého záměru. Nevyhýbá se žádnému žánru, rád fotí život kolem sebe. Hlavním zaměřením byla sociální a zdravotní témata. Mezi nejnámější polohy Dobrovolského práce patří nezvykle drsný dokumentární cyklus srpnových událostí roku 1968. Tvůrci výstavy v aktuální výstavě veřejnosti ovšem představují méně známou část autorovy tvorby. Jedná se o záznam každodenního života v době, na kterou by mnozí nejradyji zapomněli, zatímco jiní na ni vzpomínají až příliš nostalgicky. Název výstavy „To všechno odnesl čas“ vychází právě z tohoto černobílého vnímání nedávné české historie. Výstava se nesnaží vyvolat nostalgický pocit, ať již pozitivní či negativní. Má ambici se stát jakýmsi malým svědectvím vyprávěným skrze hledáček bystrého fotografa.

Výstavní cyklus bude v dubnu pokračovat přehlídkou fotografií fotoreportérky Daniely Sýkorové. Výstava bude zahájena 20. dubna.

Arita Hucková zahajuje 4. března 2015 výstavu Jovana Dezorta v prostorách presscentra.

Foto: Filip Láb

Sandra Štefaniková vybírá s fotoreportérem Bedřichem Kocckem fotografie na jeho výstavu. Foto: Filip Láb

Arita Hucková připravuje s Vladimírem Lammerem výstavu jeho fotografií v presscentru. Foto: Filip Láb

Fotograf Pavel Dias v tiskárně nad nátisky své knihy. Foto: Filip Láb

Pavel Dias zahajuje výstavu fotografií Barbary Huckové v presscentru v prosinci 2015. Foto: archiv Barbary Huckové

Bohumil Dobrovolský na zahájení své výstavu 20. 1. 2016 v presscentru. Foto: Filip Láb